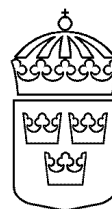

Riksdagens protokoll

1998/99:56

Tisdagen den 16 februari

Protokoll
1998/99:56

Kl. 14.00 – 16.31
18.00 – 19.34

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 9 och 10 februari.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1998/99:123

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:123 av Tuve Skånberg om de låga födelsetalen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 februari 1999.

Skälet till dröjsmålet är att detta datum bestämts mellan interpellanten och statsråd.

Stockholm den 12 februari 1999

Socialdepartementet

Enligt uppdrag

Björn Reuterstrand

Rättschef

Interpellation 1998/99:161

Till riksdagen

Interpellation 1998/99:161 av Catharina Hagen (m) om förmögenhetsskatten.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 mars 1999.

Skälet till dröjsmålet är bl.a. resor och deltagande i EU-nämnden.

Stockholm den 11 februari 1999

Erik Åsbrink

3 § Svar på interpellation 1998/99:119 om kultur i glesbygd

Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Birgitta Sellén har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att öka kunskapen om den lokala kulturens betydelse som lokaliseringsfaktor för ungdomar och yngre familjer samt vilka åtgärder jag avser vidta för att utveckla utbudet och möjligheterna för ungdomar och yngre familjer i glesbygd att ta del av kultur. Birgitta Sellén har vidare frågat om jag är beredd att ytterligare öka den regionala kontrollen av hur kulturmedel används.

Jag delar helt Birgitta Selléns synpunkter på den lokala och den regionala kulturens betydelse som lokaliseringsfaktor. En rik och stimulerande kulturmiljö och ett rikt kulturutbud är viktigt för en regions attraktivitet, både vad gäller näringslivsinvesteringar och enskilda personers val av bosättningsort. Jag håller även med Birgitta Sellén om att det är angeläget att stärka den yngre generationens delaktighet i den lokala och regionala kulturpolitiken och att öka deras möjligheter att ta del av kulturen.

Av bl.a. dessa skäl har också i den nationella kulturpolitiken insatser för barn och unga mycket hög prioritet. Staten har t.ex. sedan flera år gjort särskilda satsningar på aktiviteter av det slag Birgitta Sellén kallar temporär eller ”informell” kultur. Oftast sker dessa insatser via Statens Kulturråd, bl.a. genom anslagen till fria teatergrupper eller arrangerande musikföreningar. Även bland regeringens nationella uppdrag inom kulturområdet finns ungdomskulturen representerad genom kulturskolan Rosteriet i Luleå.

Andra exempel på åtgärder från statens sida är satsningen på länskonstnärer som bl.a. syftar till att sprida, stimulera och öka kunskapen om konst och kultur bland barn och ungdomar. I dag finns 23 länskonstnärstjänster runt om i hela landet inom områdena dans, bild, litteratur, musik och teater. Under året beräknas verksamheten utökas till totalt 27 tjänster.

Bland Kulturrådets verksamhetsmål ingår att, bl.a. via bidragsgivningen till regionala kulturinstitutioner, utveckla verksamheter för barn och ungdomar i hela landet, inklusive i glesbygdsområden. Under år 1998 har Kulturrådet även fått regeringens uppdrag att fördela medel inom ramen för ett program för ökad kulturell tillgänglighet. Kulturrådet skall i och med detta fördela bidrag om totalt 30 miljoner kronor för att främst i stödområdena öka tillgängligheten till det gemensamma kulturutbudet för att stärka kulturell utveckling och infrastruktur.

Som ett av resultaten av det arbete som under åren 1995–1998 bedrivits inom Regeringskansliet av arbetsgruppen Kultur i skolan har Kulturrådet i samverkan med Skolverket dessutom fått ett utökat ansvar att stärka och vidareutveckla arbetet med kultur i skolan på nationell nivå. I rapporten *En strategi för kultur i skolan* (Ds 1998:58) beskriver arbetsgruppen sitt arbete och även sina förslag till hur det fortsatta arbetet med kultur i skolan kan bedrivas. Även Riksantikvarieämbetet och de statliga kulturinstitutionerna har som mål att nå fler ungdomar, bl.a. i form av ett fördjupat samarbete med skolan.

Ytterligare exempel på satsningar i den riktning Birgitta Sellén efterlyser är den verksamhet som bedrivs vid de helstatligt finansierade in-

stitutionerna Rikskonserter, Riksteatern och Riksutställningar, som prioriterar barn och ungdomar högt. Vidare har medlen för riktade, tidsbegränsade insatser vid de regionala kulturinstitutionerna som primärt syfte att stärka möjligheterna att nå nya publikgrupper, bl.a. barn och ungdomar. Inom ramen för de resurser som finns tillgängliga anser jag således att kulturinstitutionerna tar sitt ansvar. Självklart är det dock viktigt att följa utvecklingen och fortlöpande föra en diskussion om lämpliga insatser.

När det gäller frågan om vilka åtgärder jag tänker vidta för att öka kunskapen om den lokala kulturens betydelse som lokaliseringsfaktor vill jag nämna att Kulturdepartementet och Näringsdepartementet gemensamt har gett ut skriften Kultur för regional tillväxt. Avsikten med denna är att ge information om de möjligheter till regional utveckling och ökad välfärd som satsningar på just kulturområdet kan ge. Målgruppen för denna information är de regionala partnerskap som i vår till regeringen skall lämna förslag om regionala tillväxtavtal. När förslagen redovisas är det angeläget att studera kulturens roll i detta sammanhang och föra diskussionen vidare om kulturens betydelse som utvecklingsfaktor.

Jag håller inte med om Birgitta Selléns påstående att kulturpolitiken skulle vara hårt centraliserad. Tvärtom, den statliga kulturpolitiken bygger i mycket hög grad på regionala och lokala initiativ. Det nationella kulturpolitiska målet om jämlik tillgång till kulturen förutsätter i själva verket en bred regional och lokal förankring. Det finns med andra ord ett avsevärt regionalt inflytande över de statliga kultursatsningarna.

Birgitta Sellén för fram önskemål om att utöka de försök med ändrad fördelning av statliga medel till regionala kulturinstitutioner som pågår i Skåne, Kalmar och Gotlands län. Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté, PARK-kommittén, (In 1997:08) med uppdrag att följa upp och utvärdera hela den försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning mellan stat och kommun som riksdagen beslutat om. Kommittén skall redovisa sina överväganden och förslag senast den 1 oktober 2000. Denna kommitté bör få möjlighet att fullfölja sitt arbete innan vi överväger ytterligare förändringar av ansvarsfördelningen. Tills vidare bör därför, menar jag, de villkor som regeringen fastställt för försöksverksamheten gälla, bl.a. för att säkerställa att nationella kulturpolitiska mål och åtgärder beaktas.

Anf. 2 BIRGITTA SELLEN (c):

Fru talman! Tack så mycket för det svar jag har fått. Det finns mycket positivt sagt i ministerns svar, som sammanfaller med mina synpunkter. Det märktes också på det svar som jag har fått.

Mina frågor gäller främst ungdomar och deras möjligheter att ta del av ett brett kulturutbud. Med det menar jag dels deras möjligheter att ta del av kulturen, dels deras möjligheter att påverka utbudet.

Det är viktigt att lyssna och att vara lyhörd för ungdomarnas intressen. Vi i vår generation får inte ta fram pekpinnen och anse att ungdomarnas sätt att uttrycka sig inom kulturens olika grenar är olämpliga.

Jag vill att det skall tas fram ett ordentligt material om den nationella kulturpolitiken, något som är viktigt och känns angeläget för den yngre generationen. Jag anser att ungdomarna skall vara med om att utforma det materialet. Om ungdomarna får komma med förslag, känna att de är

delaktiga i besluten och att deras åsikter respekteras, ökar med all säkerhet deras intresse för demokrati. Vi skriker väl alla i dag efter att ungdomarna skall vara delaktiga i demokratifrågor.

Minister Ulvskog pekar i sitt svar på en arbetsgrupp vars arbete lett till att Kulturrådet i samverkan med Skolverket har fått i uppdrag att utveckla Kultur i skolan. Det låter väldigt fint. Mina frågor blir som en följd av vad jag inledningsvis har sagt:

Vilken ålder har de som sitter med i den arbetsgruppen? Finns det med ungdomar som gillar t.ex. den musik som spelades i Popstad Sundsvall i helgen eller som fick priser vid Grammisgalan i går kväll?

Också Rikskonserter, Riksteatern och Riksutställningar skall prioritera barn. Jättebra! Men vilka får vara med om att tycka till? Det är samma fråga som beträffande Skolverket och Kulturrådet. När det gäller sådant som riktas till barn och ungdomar är det oerhört viktigt att de själva får medverka till utbudet.

Ministern påpekade att det finns länskonsulenttjänster. De är för närvarande 23 och skall bli 27. Jag har fått information om att de är spridda på 19 platser. Det innebär att det blir dubbleringar i några län. I svaret gavs beskedet att den här kultursatsningen skulle inkludera även glesbygd. Jag tycker att det är viktigt att se till att hela Sverige verkligen får del av det fantastiska som länskonsulenttjänsterna kan leda till, även om jag tycker att det är lite torftigt att länskonsulenterna skall klara fem stora och breda områden. Men det är ändå en början.

Minister Ulvskog säger i sitt svar också: "En rik och stimulerande kulturmiljö och ett rikt kulturutbud är viktigt för en regions attraktivitet, både vad gäller näringslivsinvesteringar och enskilda personers val av bosättningsort." Jag kunde inte ha sagt det bättre själv. Det är helt i linje med hur jag ser på förhållandena i det verkliga livet.

Om jag som medborgare får växa upp i en miljö som jag upplever som positiv och där man lyssnar till behoven från olika åldrar i samhället, är sannolikheten stor för att jag gärna bor kvar i den miljön även om jag skaffar familj eller att jag väljer att flytta tillbaka efter avslutade studier. Det är god regionalpolitik att skapa en fin uppväxtmiljö.

Ministern vände sig mot att jag anser att kulturpolitiken skulle vara hårt centraliserad. Jag vill förtydliga det med en hänvisning till den motionsflod som strömmar in under allmänna motionstiden. Inte minst vill länsteatrarna ha en rättvisare fördelning.

Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag tror att Birgitta Sellén och jag är ganska överens om att vi alla på ett eller annat sätt skall ha del av den nationella och nationellt finansierade kultur som vi alla är med om att betala för, oberoende av om vi bor i inlandet, i ett skogslän eller i en stor stad, t.ex. i huvudstaden. I det avseendet finner jag att vi har en stark samsyn.

Men allt kan naturligtvis bli bättre. När det gäller länskonstnärerna vill jag säga att vi inte vill tvinga på regioner något som staten har hittat på och att länskonstnärssystemet därför är så inrättat att det statliga stödet går till de regioner som själva önskar ha länskonstnärer och som således är beredda att betala en del av kostnaderna själva.

I några län är intresset så starkt att man har två länskonstnärer, men för olika konstarter. Det har naturligtvis med betalningsförmågan att

göra, även om jag vill hävda att det nog också har samband med kulturintresset. De 23 länskonstnärerna är fördelade på 19 län. Det har att göra med att staten inte styr på ett sätt som tar ifrån regionerna eget ansvar och eget inflytande.

När det sedan gäller ungdomars inflytande gäller det i det politiska livet över huvud taget att det finns mycket mer att göra. Vi kan titta på hela styrelserepresentationen inom den sektor som riksdag och regering sysslar med, på genomsnittsåldern i utredningar osv. Samma problem finns även inom kulturområdet, även om vi arbetar intensivt med att försöka lösa detta representativitetsproblem.

Anf. 4 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det gläder mig att ministern är beredd att se över åldersstrukturen. Jag ser att det då i framtiden verkligen finns hopp för våra ungdomar.

Ministern säger i sitt svar också att regeringen inte vill styra regionerna. Det var en av de frågor som jag inte hann ta upp inledningsvis. Vad gäller medel till de regionala kulturinstitutionerna i våra storlän kan jag till viss del acceptera ministrerns förklaring att försöksverksamheten skall utvärderas innan regeländringar genomförs. Men samtidigt känner jag svaret lite grann som en undanflykt. Kulturpengarna är i dag väldigt hårt styrda ute i regionerna. De som jobbar ute i de nya regionerna upplever ungefär att de är en transportsträcka för statens pengar.

Min fråga blir: Varför är man där så hårt styrd, medan de som hantlar de näringspolitiska pengarna har fått en frihet att prioritera och stimulera verksamheten på ett helt annorlunda sätt? Den frågan skulle kanske egentligen ha ställts till statsrådet Mona Sahlin, men jag hoppas att minister Ulvskog kan svara på den.

Jag är också lite intresserad av spridningen av kulturpengarna. Hur kan det komma sig att man lyckas så väldigt bra där man har fått regionala pengar att jobba med? Jag tänker t.ex. på *Fucking Åmål*, som har blivit så populär. Det talar för att man verkligen kan få till stånd en bra produktion, om man får tillgång till pengar ute i regionerna.

Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Just filmområdet är något som vi har engagerat oss i. Det som vi har gjort från statens sida är bl.a. att ge de regionala filmpoolerna en legitimitet och egna pengar. Sedan vi införde det särskilda stödet till de regionala filmpoolerna har Film i Väst inte fått särskilt mycket pengar av de statliga medlen. Det har också blivit väldigt många fler filmpooler i dag. Jag tror att antalet är uppe i 16, och det kommer hela tiden till nya.

Jag tycker att detta är ett bra exempel på att kulturen kan spela en roll för den regionala utvecklingen och för vår gemensamma tillväxt. Vi kommer att fortsätta att arbeta på det viset, och vi tycker att *Fucking Åmål* på något vis hänger lite samman också med den nationella kulturpolitikens ambitioner.

När det gäller länspengarna, de regionala försöken, finns det även ute i regionerna delade meningar om hur dessa pengar bör fördelas. Skall det ske på samma sätt som i dag, eller skall man på kulturinstitutionerna mera få hantera sin egen påse? Det är något som kommer att finnas med i den utvärdering som vi så småningom gör.

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 6 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag hoppas verkligen att det kommer att finnas med större möjligheter för kulturen att få använda sina pengar mera fritt ute i regionerna när utredningen kommer. Tyvärr dröjer det ganska länge tills den här utredningen läggs på bordet – till i oktober år 2000, om jag inte missminner mig. Det är naturligtvis en lång väntetid för många av de här regionerna, inte minst med tanke på fördelningen. Av budgetpropositionen framgår att det finns regioner runtom i landet som har väldigt lite satsningar, exempelvis Älvsborg och Skaraborg, för att peka på några.

Jag kan tänka mig att man visserligen försvarar sig med exemplet Göteborg. Jag ser inte det som en förklaring. Det måste finnas jämnt fördelat i de olika länen och regionerna, så att det finns möjligheter att ta det som passar bra. Det är då lättare att få ett bra utbud som passar de människor som bor i den regionen eller det länet.

Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det finns säkert mer att göra när det gäller att fördela kulturpengar mer rättvist. En viktig sak just nu, eftersom vi skall ta fram regionala tillväxtavtal, är att regionerna själva demonstrerar och gärna manifesterar sitt intresse för att satsa på kulturen. De skall visa att de själva är beredda att avstå medel för detta. Det utgör en god grund för att få del av de statliga kulturmedlen.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1998/99:125 om sjuklöneperioden och de mindre företagen

Anf. 8 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Marie Engström har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att sjuklöneperioden inte skall vara en faktor som hämmar tillväxten i de mindre företagen och vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att de mindre företagens situation i tillräckligt hög grad kommer att beaktas i de nu pågående samtalen mellan företrädare för Näringsdepartementet och företrädare för näringslivet.

Sjuklönesystemet infördes 1992 bl.a. för att stimulera arbetsgivare till förebyggande arbetsmiljöinsatser liksom tidiga och aktiva rehabiliteringsåtgärder. Det medförde också ett effektivare sätt att administrera den korta sjukfrånvaron.

I syfte att skydda små företag mot oväntat höga kostnader för sjuklön infördes i sjuklönelagen en möjlighet för sådana företag att försäkra sig. Med små företag avses numera enligt sjuklönelagen arbetsgivare med beräknade lönekostnader på högst 130 basbelopp per år, vilket motsvarar ungefär 23 helårsanställda.

Riksförsäkringsverket har i oktober 1998 fastställt avgiften för i år avseende försäkringen mot kostnader för sjuklön till 1,4 % av de beräknade sammanlagda lönekostnaderna. Det innebär att avgiften sänks med 0,2 procentenheter i förhållande till avgiften förra året.

Jag vill erinra om det program med konkreta åtgärder för att underlätta och förenkla för småföretagen som regeringen presenterade i slutet av förra året. Programmet skall ses som ett första steg mot förstärkta insatser för regelförenkling och för att stimulera människor – kvinnor och män – till att starta och driva företag och framför allt att våga växa som företagare.

Den grupp av företagsledare som näringsministern nu, under en begränsad tid, för samtal med handlar om storföretagens drivande av företag i Sverige och inte allmänt om företagens tillväxt.

I det program jag nyss nämnde presenterade regeringen bl.a. nya former för kontakter mellan Näringsdepartementet och de små företagen. Vi kommer att knyta till oss en referensgrupp med representanter för små och växande företag. Den gruppen kommer att kallas för Nybyggarna. Den kommer kontinuerligt att vara med som diskussionspartner i arbetet med att underlätta företagens tillväxt. Referensgruppen får i det arbetet framföra vilka åtgärder som de tycker är viktiga att vidta och t.ex. ta ställning till sjuklöneperiodens utformning.

Anf. 9 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret på min interpellation. Jag konstaterar att det inte är första gången som sjuklönerna och sjuklöneperioden diskuteras i kammaren.

För sju år sedan infördes sjuklöneperioden för första gången. År 1997 förlängdes den till 28 dagar, och den blev då föremål för många diskussioner. Det blev högljudda protester från både fackföreningssidan och företagarsidan – stora såväl som små företag.

Nu har det blivit en återgång till 14 dagars sjuklöneperiod. Men vi vänsterpartister, och många med oss, upplever att problemen inte är över för det. Det gäller framför allt de mindre företagen. De säger själva att just sjuklöneperioden gör att de tvekar innan de vill anställa en ny medarbetare. Det är fråga om en betungande kostnad, och det har en betydelse för verksamheten som sådan om en medarbetare är borta. En medarbetare har relativt sett större betydelse i ett mindre företag än i ett större företag. Det är kanske inte så svårt att förstå problemet.

Precis som statsrådet Mona Sahlin säger finns det möjlighet för företagen i dag att försäkra sig hos försäkringskassan. Det finns också möjlighet att få en extra högriskförsäkring om det finns anställda med återkommande sjukdomsperioder. Det är väl sörjt för dem. Men detta är förmodligen inte tillräckligt, eftersom många av de små företagarna upprepade gånger har sagt att systemet måste ses över.

Det är också viktigt att komma ihåg att sjuklöneperioden som sådan kan leda till utestängningseffekter på arbetsmarknaden. Det finns trots allt grupper som har t.ex. kroniska besvär som gör att de får en ovanligt hög sjukfrånvaro. På en redan tuff arbetsmarknad blir det naturligtvis en tuff situation.

Vänsterpartiet har inte bara i år utan även tidigare motionerat i frågan och kommit med konkreta förslag när det gäller sjuklöneperioden. T.ex. skall företag med högst tio anställda undantas från kravet att betala sjuklön. Kan Mona Sahlin ta med sig våra förslag i de samtal med mindre företag som skall ske enligt interpellationssvaret? Det är fråga om att

utveckla tankegångarna att befria de mindre företagen. Det vore en bra framkomlig väg.

Kan Mona Sahlén tänka sig att eventuellt diskutera att hjälpa företagen att bygga vidare på den försäkring som finns i dag i fråga om sjukfrånvaro?

Anf. 10 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Jag har blandat mig i interpellationsdebatten eftersom interpellanten har lyft fram en av de många regler som är oerhört betungande för de mindre företagen. Den samlade regelmassan är en tung ryggsäck. Reglerna är formade efter de stora företagens villkor. Näringsklimatet, särskilt för de små företagen i Sverige, har varit väldigt dåligt.

Detta har diskuterats oupphörligt i denna kammare alltsedan den socialdemokratiska regeringen tog vid 1994 och slutade upp med allt avregleringsarbete och lade ned Avregleringsdelegationen.

Nu har EU krävt av Sverige att Sverige skall presentera avregleringsförslag med inriktning på de mindre företagen. Jag välkomnar de förslag som regeringen lade fram i december. Men samtidigt konstaterar jag att Småföretagsdelegationen har lagt fram 71 förslag, varav de flesta inte är realiserade. Just inom det område som interpellanten har lyft fram finns ett förslag från Småföretagsdelegationen som lades fram i december 1997. Det förslaget handlar om att klargöra arbetsgivarens rehabiliteringsansvar. På det området är det särskilt de mindre företagen som har svårigheter, dels med kompetensen, dels med att klara kostnaderna för rehabiliteringsansvaret.

Därför är mina frågor till statsrådet: När kommer det ett konkret förslag från regeringen baserat på det mer än ett år gamla förslaget från Småföretagsdelegationen?

De övriga 26 förslagen som är lika gamla, avser regeringen att komma med konkreta förslag även på de områdena? Och så har vi resten, som presenterades senare. Det finns alltså en massa förslag, konkreta förslag, som rätt lätt skulle kunna realiseras. Vad har regeringen för konkreta planer på att realisera Småföretagsdelegationens olika förslag?

Anf. 11 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först och främst är det glädjande att konstatera den enighet i beskrivningen av situationen ute i näringslivet som i dag finns. Det är verkligen så att väldigt mycket av arbetet har varit inriktat på de stora företagen. De har i många avseenden fått stå modell för mycket av hur lagstiftning och regelverk har sett ut. Nu pågår det en väldig förändring av detta som handlar om både en attitydfråga och förstås också om att realisera förändringar i praktiken.

Jag har också sagt tidigare att om den enhet för regelförenkling som nu är inrättad i Regeringskansliet, där alla förslag måste passera och där alla förslag måste granskas utifrån hur de slår för det stora respektive det lilla företaget, hade funnits när förslaget om sjuklönen diskuterades, så tror jag inte att förslaget hade sett ut som det sedan kom att göra. Det är väl en tydlig deklaration från min sida.

Nu är det så här att vi verkligen prioriterar att ta oss an Småföretagsdelegationens olika förslag. Vi började med regelförenklingarna, organisationsförändringarna av detta och kraven på myndigheterna i regle-

ringsbrev och annat, dvs. det som lämnades i december förra året, och det är ungefär en tredjedel av Småföretagsdelegationens förslag som därmed nu antingen har realiserats eller har getts ut i form av konkreta uppdrag till myndigheterna. Den andra sidan som vi nu tittar på, där vi delvis kommer att lämna besked i vårpropositionen, handlar om skatterna. Den tredje sidan handlar om de övriga förslagen som finns i delegationen. Så detta arbete kommer att bockas av undan för undan under det här året. Det är inte säkert att alla förslag kommer att konkretiseras, men den stora majoriteten kommer att konkretiseras.

Det här handlar ju också om att prioritera, dvs. att se vad som är viktigast att göra och i vilken ordning, och för att få de små företagens egen syn på detta kommer denna referensgrupp att bildas. Det var också ett förslag från Småföretagsdelegationen att en sådan skulle inrättas. Jag är alltså övertygad om att det Marie Engström frågade om kommer att tas upp i referensgruppen, bl.a. hur man ser på försäkringsfrågorna.

Till Karin Falkmer kan jag alltså säga att stora delar redan är klara och att det om andra delar kommer ställningstaganden i vårpropositionen. För övrigt är det ett långt och ihärdigt arbete innan samtliga onödiga krångelfaktorer för de små företagen är borta i det här landet, men det är mitt huvudansvar, och jag tar det på stort allvar nu.

Anf. 12 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Upprinnelsen till att jag skrev den här interpellationen till statsrådet Mona Sahlin var att jag läste en intervju där just Mona Sahlin tog upp den här problematiken att man kanske inte tidigare tillräckligt mycket har uppmärksammat skillnaden mellan små och stora företag när det gäller regelverk, skatter och andra saker. Jag ser på sjuklöneperioden som en sådan sak. Av svaret jag fick av Mona Sahlin nu att döma tror jag att vi har en viss samsyn om detta. Mona Sahlin sade att det i stort sett är de stora företagen som har fått stå modell för utformning av regler och annat för företagande. Det är viktigt att man har kommit dithän.

Men jag vill än en gång poängtera att vi från Vänsterpartiets sida faktiskt har tagit upp problematiken kring företagande just från den utgångspunkten, små och stora företag, och jag tror att man kan göra det i många sammanhang. Precis som Mona Sahlin sade: Hade man gjort det och haft det synsättet tidigare så kanske inte sjuklöneperioden hade varit utformad som den är i dag för de mindre företagen.

Jag fick också nu svar från Mona Sahlin att man i den här företagargruppen kommer att se över just försäkringssidan när det gäller sjuklönen.

Men jag vill återigen fråga om Mona Sahlin tycker att det finns anledning att se över det konkreta förslag för småföretagarna som jag redogjorde för förut och som vi har lyft fram flera gånger här i kammaren, dvs. att helt befria små företag från bördan att betala sjuklön. Jag tror att det är viktigt att vi också kan komma till klarhet när det gäller den frågan.

Anf. 13 KARIN FALKMER (m):

Fru talman! Jag instämmer till fullo med statsrådets inställning att det just är attityderna i Sverige som måste förändras. Det är ju i hög grad detta som har skapat den situation för de mindre företagen som råder.

Samtidigt är jag lite grann fundersam. Vänliga ord om de mindre företagen har vi hört många från den socialdemokratiska sidan under alla de här åren som hela avregleringsarbetet har legat stilla. Nu är det min förhoppning att statsrådet Sahlin har förmåga att förmå de sina att verkligen genomföra de förslag som föreligger och de andra förslag som det finns behov av när det gäller skatteområdet, arbetsmarknadsregler osv., det som jag möter när jag är ute hos små företag där man talar om för mig vad man upplever som de absolut största problemen.

Småföretagsdelegationens förslag är en bra början. Låt oss nu se till att konkretisera dessa förslag så snart som möjligt. Det är oerhört viktigt för de mindre företagens inställning och deras framtidstro att regeringen nu levererar rejäla förenklingsförslag så att det inte nu återigen blir vackra ord och ingenting som händer. Kan statsrådet nu lova de mindre företagen i Sverige att det avregleringsarbete som avbröts 1994 äntligen kommer i gång med full kraft, så att företagarna märker någonting?

Anf. 14 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig börja med Karin Falkmer. Jag köper ju inte fullt ut den historieskrivning som hon gav här i talarstolen. Fullt så enkelt är det inte att före 1994 var det superenkelt att vara småföretagare och efter 1994 blev det jättekrångligt. Det är nog så att samtliga partier och samtliga regeringar under ganska lång tid tillbaka har brustit i synen på de små företagens villkor. Annars skulle det ha hänt väldigt mycket mer mellan 1991 och 1994 än vad det faktiskt gjorde.

Men jag har verkligen inte avsett att bara komma med ”vänliga ord” som det uttrycktes, utan har redan i handling visat ett antal genomförda förslag och förändringar inom regeringskansli och myndigheter, och jag är fullt på det klara med att det måste till handling och att inget annat kommer att accepteras. Och jag kommer att betrakta det som ett misslyckande om inte jag efter den här mandatperioden har varit med och åstadkommit förändringar också i realiteten. Redan nu är det ju de facto så att det man kallar stora företag som det talas så mycket om – och de är viktiga för Sverige – under de två senaste åren har tappat drygt 20 000 jobb i sysselsättning, medan de små företagen under samma tidsperiod har bidragit med 130 000 nya jobb. Framtiden för Sverige avgörs alltså på alla möjliga sätt av hur förhållandena för de små företagen är.

När det sedan gäller Marie Engströms konkreta frågeställning är det lätt för mig att säga: Låt oss titta på det. Men jag vill också säga att problemet med att sätta upp gränser – det tror jag att Marie Engström är medveten om också – vid t.ex. tio anställda, är att det gäller att veta om man därmed också har satt en tillväxthämmande gräns som gör att det blir väldigt svårt att anställa den elfte i stället. Det hör till den frågeställning som referensgruppen skall ta tag i med förtur. Kan man ha sådana här gränser, och är de bra eller dåliga, eller skall man hitta mer generella regler som underlättar varje anställning för sig och inte säga en gräns vid tio anställda? Men vi tittar på frågeställningen, så mycket kan jag säga.

Anf. 15 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Visst är vi medvetna om att det finns en gränsproblematik i det här förslaget. Vi är mycket öppna för att lösa det problemet. Det kan finnas olika avtrappningssystem och annat. Jag tror inte att man skall

kasta förslaget i papperskorgen bara därför att det finns problem med gränsdragning som på något sätt skulle kunna verka tillväxthämmande. Jag tror att man skall se förslaget som en helhet. I det avseendet är det ett tillväxtfrämjande förslag. Det är det som är det viktiga. Jag tror att det vore en framkomlig väg om man kunde hitta en bra lösning på detta. Vi bistår gärna med idéer och förslag i sammanhanget. Det vill jag att statsrådet tar med sig.

Jag vill kommentera en mening i det svar jag fick från Mona Sahlin. Hon talar om en referensgrupp som skulle knyta till sig representanter för små och växande företag. Jag hoppas att den här diskussionen och våra förslag kan leda till att det blir representanter för små växande företag. Vi tar bort det lilla ordet *och*, och då är det kanske det vi kan se i framtiden om vi kan komma till rätta med det problem vi har med sjuklöneperioden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 1998/99:138 om turism i hela landet

Anf. 16 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Marianne Andersson har med anledning av den negativa befolkningsutvecklingen i vissa delar av Sverige frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att skapa bättre samordning mellan olika aktörer och myndigheter inom turismen och om jag är beredd att vidta åtgärder så att det blir lättare att sätta upp vägs skyltar om lokala evenemang och sevärdheter. Vidare har Marianne Andersson frågat om jag är beredd att se över lagstiftningen så att denna blir mer flexibel för mindre näringsidkare, vilka åtgärder jag vill vidta för att underlätta och stimulera mångsyssleri samt slutligen om jag avser att ta initiativ till lagändring så att arbetslöshetsförsäkringen utformas på ett sådant sätt att deltidsanställda inte missgynnas.

Turismen är en av de snabbast växande näringarna i världen. I Sverige är turistnäringen större än basnäringarna jordbruk, skogsbruk och yrkesfiske tillsammans.

För att förbättra samordningen av olika statliga insatser som kan medverka till att stärka turistnäringens utveckling inrättades Turistdelegationen 1995. Den skall också utveckla samverkan mellan staten, regionala organ, kommuner och näringen och har huvudansvaret för att följa utvecklingen inom turistnäringen och svara för kunskapsutvecklingen.

Det arbete med regionala tillväxtavtal som för närvarande pågår runtom i landet syftar till att på ett bättre sätt ta till vara varje regions specifika förutsättningar för tillväxt. Regeringens övergripande mål med tillväxtavtalen är att de skall tjäna som ett instrument för samordning av statliga resurser och aktörer kring åtgärder som av respektive region bedöms som särskilt angelägna för att skapa tillväxt och nya jobb. Turistsektorn är i detta sammanhang ett mycket väsentligt område som av flera regioner ses som en viktig källa till nya arbetstillfällen. Turistdelegationen deltar i detta arbete.

I slutet av 1998 presenterade regeringen ett program med konkreta åtgärder för att underlätta och förenkla för småföretag. Programmet om-

fattade åtgärder för att bl.a. förbättra förutsättningarna för effektivare konsekvensanalyser av hur reglerna slår mot små företag hos myndigheter, i utredningsväsendet och inom Regeringskansliet. Dessa åtgärder är avsedda att bättre anpassa den framtida lagstiftningen till de mindre företagens villkor. En särskild grupp har tillskapats inom Regeringskansliet, kallad Simplex, med ansvar för regelförenkling.

Beträffande Marianne Anderssons fråga om vägskylltar kan jag meddela att Vägverket har tillsatt en arbetsgrupp vars uppdrag är att se över hanteringen av märken för vägvisning. Syftet med gruppens arbete är att tillsammans med berörda intressenter, bl.a. turistnäringen, finna en samsyn vad gäller kriterier för uppsättande av märken för vägvisning. Turistdelegationen och Skånes turistråd ingår i denna arbetsgrupp.

Angående frågan om arbetslöshetsförsäkringen delar jag inte Marianne Anderssons uppfattning. Det finns i dag 120 000 personer som får arbetslöshetsersättning vid sidan av ett deltidsarbete. Denna höga siffra visar att deltidsarbetslösa inte missgynnas av dagens arbetslöshetsregler. Problemet är i stället att arbetet organiseras så att stora skillnader uppstår mellan vad arbetsgivarna erbjuder och hur arbetstagarna faktiskt önskar arbeta.

Regeringen har tillsatt en utredning som skall beskriva och analysera hur förekomsten av deltidsarbeten och tillfälliga arbeten har utvecklats på senare tid och bedöma hur förekomsten av dessa anställningsformer kan tänkas utvecklas under de närmaste åren.

Som framgått av min redovisning görs betydande insatser från både regeringen och regionala organ för att vända den negativa befolkningsutvecklingen. I fortsättningen kommer en ökad anpassning av tillväxtpolitiken att ske till de regionala förutsättningarna. Jag förutsätter att man regionalt då uppmärksammar turistnäringens betydelse och i sina bedömningar ger näringen den uppmärksamhet som den verkligen förtjänar.

Anf. 17 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret, som jag tycker är mycket välmenande men också lite defensivt. Jag vill säga några saker om turismen och Sverige.

Det är sant att turismen är den snabbast växande näringen. Men Sverige är ett av de länder som får ut minst av det här, räknat i andel av BNP 3,2 %. Det är ungefär en tredjedel jämfört med övriga världen. Det borde verkligen inte vara så. Vi har förutsättningar. Vi har vår natur, vår konst och kultur, alltifrån folkmusik och dans till Moderna museet – för att ta några exempel – liksom kulturarvet, människor, städer och orörd natur. Vi satsar mindre, och vi är mindre målmedvetna än t.ex. våra nordiska grannar. Jag tycker att det är synd.

Till stor del beror det på ständiga omorganisationer och ett betydande ointresse från regering och riksdag, myndigheter och allmänhet och för den delen också branschen. Jag tror inte att man kan skylla på någon enstaka utan det är fler. Man har på något sätt ansett turistbranschen som något udda och av något tveksamt värde. Det finns en sådan värdering.

Jag såg en undersökning som gjorts via turistdatabasen som visade att närmare 90 % av svenskarna visserligen är positivt inställda till svenska turister. Nästan lika många är positivt inställda till utländska, men bara

20 % anser att turister skapar nya arbetstillfällen och att turister sprider bra information om Sverige. Bara 10 % anser att turister kan bidra till att bevara butiker och annan service. Det är någon sorts attityd som det tar ganska lång tid att rätta till. Därför var det så viktigt att ställa den här interpellationen och ha den här debatten i dag.

Jag är inte nöjd med regeringens nuvarande arbete med turismen. Men jag är inte nöjd med någon tidigare regerings arbete med turismen heller. Vi har organiserat om och ändrat så att det har hämmat hela verksamheten. Jag vet att Turistdelegationen gör ett stort arbete med att utbilda myndigheter och initiera samarbete osv. Men vad jag skulle önska och efterlyser är en mycket klar och tydlig strategi och målsättning från regeringen så att vi talar om utåt att Sverige skall bli ett ledande turistland. Jag tror att vi har de möjligheterna. Det är mycket psykologi i att få människor att verkligen satsa och känna att det här värdefullt. Naturligtvis behövs också resurser.

Jag vill fråga först och främst: Vad tänker regeringen att göra konkret för att åstadkomma detta och uppfylla en sådan vision som jag talar om?

Jag kan ta några andra exempel på vad man har gjort i andra länder. Irland, som ju är föregångare på många sätt, satsar 360 miljoner per år, utom det EU-stöd som de får, på turistområdet. Tillväxten är 8 % per år.

Det finns en del intressanta projekt i Sverige, t.ex. Interregprojektet mellan norra Bohuslän, Dalsland och Østfold i Norge för att knyta samman det området och ta vara på det genuint folkliga där och se vilka resurser man har. Det är mycket intressant. Men villkoret är att man skall kunna visa på antalet jobb direkt. Det är mycket svårt att definiera. Vi borde kunna vara lite mera långsiktiga. Det är viktigt att vi fullföljer sådana satsningar som t.ex. Kalmarunionens jubileum för några år sedan och Kulturhuvudstadsåret och verkligen bygger långsiktigt vidare på de erfarenheter som man har från jättesatsningar i landet.

Marita Ulvskog borde egentligen ha varit med och diskuterat dessa frågor. Kultur och turism hänger oavvisligen ihop, även om turism är en väldigt stor näring. Det är helheten när det gäller dessa satsningar och regeringens strategi som jag i första hand nu efterfrågar.

Anf. 18 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att jag instämmer i den analys och det tänkande som Marianne Andersson här ger uttryck för.

Det är sant att turismen är en av de snabbast växande näringarna i världen. Men det är också sant att detta inte fullt ut gäller för vårt eget land. Det är därför som jag med stort intresse försöker att tränga in i dessa frågeställningar. Sverige har en tillväxtpotential när det gäller turism som en näring som det är upp till oss själva att utnyttja. Jag erkänner gärna att vi lite till mans har sett styvmoderligt på turismen och inte som en del i en tillväxtstrategi, vilket vi nu bör göra.

Jag har under den senaste tiden träffat alla de olika aktörer som finns inom turistområdet just för att försöka hitta fram till den strategi som Marianne Andersson efterlyser. Det som krävs är en samsyn i ord mellan de olika aktörerna och när det gäller hur man fördelar insatserna. Det är både staten och näringen själv som gemensamt måste bidra och också hitta formerna för hur detta skall ske.

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på
interpellationer

Jag tar till mig Marianne Anderssons synpunkter om behovet av att formulera denna strategi och har som ambition att göra detta nu under våren utan att för den skull kasta om hela sättet att arbeta, för det skulle inte turistnäringen i sig tjäna på. Det handlar i stället om att formulera strategin och hitta en annan form för hur staten och näringen gemensamt ansvarar för hur man bygger upp den organisation som behövs och för de resurser som måste till för marknadsföringen av Sverige.

Någon uttryckte det så att Sverige är en av de bäst bevarade turist-hemligheterna i världen, och det är den som det nu gäller att bryta.

Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Tack så mycket. Vi har organiserat om många gånger, men nu gäller det att ha en strategi och en målsättning och att lyfta fram dessa utifrån det som finns i dag.

Jag skall ta upp en fråga som handlar om de minsta företagen och om landsbygden – det var ju det som var inriktningen på min interpellation. Det handlar om detta med skyltar och Vägverket. Det är bra att det nu sker en översyn. Jag undrar då: När kommer resultatet av den? Kommer man att ta hänsyn till de allra minsta företagen, t.ex. till enmansföretagen?

Jag skall berätta en sann historia om en företagare som jag hade kontakt med i går. Han sade: Måste man ha sin verksamhet i stan för att kunna sälja, eftersom att man på landet inte får tala om att man finns till? Han har en liten antikaffär i min hemkommun, några kilometer från E 20.

När vi åker genom tätorter och städer möts vi av en flora av skyltar av alla de slag, och många av dem är också kommersiella. Men den lilla företagaren ute på landsbygden har det mycket svårare.

Den företagare som jag nämnde i exemplet har varit i delo med Vägverket i ungefär ett år. Han har olovandes satt upp skyltar som Vägverket har plockat ned. Sedan får han lösa ut skyltarna, och dessa turer har gått fram och tillbaka. Verksamheten har fungerat ganska bra, men affärsägaren är beroende av turister. Tyskar, norrmän och danskar som passerar besöker hans lilla butik.

I förra veckan fick företagaren definitivt besked om att Vägverket skulle ta ned hans skylt. Man hotade t.o.m. med kronofogden. Detta är inte bra. Vi vill ju uppmuntra företagare också ute på landet. Det är trevligt när man är ute och åker att hitta något på vår svenska landsbygd. Hur skall detta kunna klaras ut? Hur skall man kunna åstadkomma något som är bättre för dessa företagare?

Jag är rädd för att det blir en stelbent lösning. Inget ont om Skånes turistråd, men landsbygden är annorlunda längre norrut i landet där byggena är glesare. Jag hoppas att man kan ta hänsyn även till en liten företagare.

Vägverket har monopol på dessa skyltar och tar bra betalt för dem. Då blir det ganska dyrbart och besvärligt för en ensamföretagare om och när han får sitt tillstånd. När kommer detta förslag? Det måste ju komma före sommaren, annars blir det ju stora problem. Bestämmer Vägverket allting? Eller vad kan regeringen egentligen göra för att åstadkomma lättnader?

Anf. 20 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Dessbättre är det inte regeringen som skall bestämma om skyltar och hur de skall se ut, utan det är Vägverket. Däremot måste jag bli Marianne Andersson svaret skyldig när det gäller frågan om när arbetsgruppen skall vara färdig. Det vet inte jag, men jag skall ta reda på det. Men jag har noga förhört mig om att det verkligen är de minsta företagarnas bekymmer – precis som Marianne Andersson beskrev – som är utgångspunkten för arbetsgruppens arbete.

Jag skall förhöra mig ytterligare om tidpunkten för att kunna meddela Marianne Andersson om den.

Anf. 21 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Jag förutsätter att arbetet är färdigt innan turistsäsongen börjar.

Jag skall säga någonting om de minsta företagen. Mona Sahlin talade om en rapport som lades fram före jul. Många av rapportens förslag utmynnar ju i fler utredningar. Det tar ändå en viss tid innan det händer någonting.

De företagare som jobbar med turism är i allmänhet mångsysslare. De måste de vara för att överleva, om de bor ute på landsbygden. Då behöver de ha kontakt med ännu fler myndigheter och organisationer än vad en företagare som jobbar med *en* typ av verksamhet behöver. Det är alltså ännu krångligare för dem som sysslar med turism att driva sin verksamhet. De lider mera av att vi har samma regelsystem för stora företag som vi har för de små företagen – jag tänker i första hand på mikroföretagen, dvs. de allra minsta företagen. För dem är det ännu värre än för de företag som vi brukar kalla för småföretag.

I interpellationen nämnde jag ett exempel med kaféverksamhet kontra restaurangverksamhet. Man kan inte ha samma regler för ett litet kafé som för en restaurang.

Jag har en väninna som har en ortagård som hon driver mycket framgångsrikt. Hon bedriver kursverksamhet och har en viss försäljning och kaféverksamhet. Hon skrev en saga som Mona Sahlin egentligen borde läsa om alla kontakter med myndigheter och om alla de papper och blanketter som hon måste fylla i för att kunna driva denna verksamhet. Man blir förvånad över att hon över huvud taget orkar driva verksamheten med tanke på allt krångel. Där hastar det. De minsta företagen måste ha enklare regler.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1998/99:139 om kvinnors företagande

Anf. 22 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Birgitta Carlsson har ställt sju frågor till mig om kvinnors företagande.

Birgitta Carlsson tar först upp frågan om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra villkoren för kvinnors företagande. Regeringen presenterade i slutet av 1998 ett program med konkreta åtgärder för att

Prot. 1998/99:56

16 februari

*Svar på
interpellationer*

underlätta och förenkla för småföretag. Programmet skall ses som ett första steg mot förstärkta insatser för regelförenkling och för att stimulera såväl kvinnor som män till att starta och driva företag och framför allt att våga växa som företagare.

Den andra frågan Birgitta Carlsson ställer är vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka den kooperativa rådgivningen. Det statliga anslaget till information och rådgivning har tredubblats de senaste åren. Regeringen har i samverkan med bl.a. nykooperationen tagit initiativ till en stor informationssatsning om den kooperativa företagsformen. Regeringen har uppdragit åt NUTEK att stärka kompetensutbildningen för medarbetarna i LKU, dvs. den lokala kooperativa organisationen, för att möta den ökade efterfrågan av rådgivningstjänster. I arbetet med tillväxtavtalen har regeringen pekat ut nykooperationen som en viktig aktör i partnerskapen i länen.

Birgitta Carlsson frågar för det tredje vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka de kvinnliga affärsrådgivarna som finns i flera kommuner. NUTEK har under 1998 fortsatt att finansiera och utveckla arbetet med affärsrådgivare för kvinnor. I hela landet finns i dag ca 100 sådana. Verksamheten har varit framgångsrik, och jag uppmanar verkligen kommunerna att fortsätta eller påbörja denna form av näringslivsutveckling.

Den fjärde frågan Birgitta Carlsson ställer är på vilket sätt jag kommer att arbeta för att ALMI Företagspartner tydligare skall stärka och utveckla kvinnors företagande. De flesta ALMI-bolag har i dag en särskild person med ansvar för kvinnors företagande. De samarbetar med andra instanser som arbetar inom samma område, som kommuner, länsstyrelser, resurscentrum för kvinnor, lokala kooperativa utvecklingscentrum, nyföretagarcentrum m.fl. ALMI har också sedan flera år tillbaka riktade insatser och specifika projekt för att stödja, utveckla och synliggöra kvinnors företagande. Sedan ett par år tillbaka finns dessutom ett kompetenscentrum för kvinnors företagande, som är placerat hos ALMI Företagspartner i Sörmland.

Birgitta Carlsson femte fråga avser lån till kvinnors företagande. Företagarlånen till kvinnor, som ges till alla företagsformer, inklusive kooperativa företag, är ett värdefullt instrument i arbetet med att öka antalet kvinnliga företagare. Nära 379 miljoner kronor lånas ut till över 5 000 företag. Tidigare uppföljningar har visat att varje lån genererar två arbetstillfällen, vilket skulle betyda drygt 10 000 nya jobb. Under 1999 finns det resurser för ytterligare utvärdering och uppföljning av företagarlånet till kvinnor. NUTEK, tillsammans med Föreningssparbanken, bedriver ett pilotprojekt i syfte att analysera och utveckla metoder för bedömning och förhållningssätt till kvinnliga företagares affärsidéer och skall utarbeta ett utbildningsmaterial som skall spridas till andra intresserade banker.

För det sjätte har Birgitta Carlsson frågat om jag är beredd att permanenta kvinnliga resurscentrum på länsnivå. Att stimulera kvinnors företagande och tillvarata kvinnors resurser i den lokala och regionala utvecklingen kan ske på många olika sätt. Regionala resurscentrum för kvinnor är en god resurs i arbetet på länsnivå, men varje region måste bedöma hur arbetet bäst skall bedrivas för att passa de förhållanden som råder där.

Birgitta Carlsson frågar slutligen om jag är beredd att ompröva regeringens ställningstagande att avveckla det nationella resurscentrumet. Regeringen har ännu inte tagit ställning till om projektet Nationellt resurscentrum för kvinnor skall avslutas när den nuvarande projekttiden är slut efter 1999. Beslutet kommer inte att tas förrän NUTEK i slutet av mars har avrapporterat sitt uppdrag om vilka åtgärder som bör vidtas för att stimulera jämställdhetsarbete och insatser för kvinnors företagande på regional och lokal nivå. Regeringens huvudlinje är att det är viktigt att insatser för att skapa lika förutsättningar för kvinnor och män sker inom ramen för den ordinarie verksamheten på lokal och regional nivå. S.k. *mainstreaming* är nödvändigt om jämställdhetsarbetet skall få verkligt genomslag och vara långsiktigt.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 23 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Mona Sahlin för svaren på mina frågor i interpellationen, även om jag hade önskat att en starkare markering funnits i svaren av vikten av att även fortsättningsvis göra riktade satsningar mot kvinnors arbetsmarknad och kvinnligt företagande. Jag är övertygad om att kvinnors företagande är en förutsättning för utveckling i hela landet. Statistik och rapporter visar ensidigt att i alla sammanhang hamnar kvinnor efter männen.

Statsrådet Sahlin säger i svaret på fråga 1 att regeringen har presenterat ett program för att förstärka insatser för regelförenkling och för att stimulera både kvinnor och män till att driva företag. Vad i det programmet är speciellt riktat mot kvinnor?

Nästa fråga handlar om kooperativ rådgivning. Jag vet att Centerpartiet medverkade till den tredubbling som statsrådet Sahlin beskriver i svaret. Men trots denna tredubbling når inte informationen ut, varför det brådskar med utbildningsinsatser. Kooperativ och ekonomiska föreningar skall vara likvärdiga företagsformer, men fortfarande får de som går starta-eget-kurser inte denna information och kunskap. Det ser jag som en stor brist.

Nästa fråga gäller kvinnliga affärsrådgivare, och statsrådet beskriver att det finns ca 100 sådana. De har funnits ett tag, och ökningen har stannat av. Här anser jag att den centrala satsningen fortfarande behövs, då vi har sett denna stagnation. Risken finns annars att denna satsning bara rinner ut i sanden. Alldeles för många kommuner har ännu inte kommit i gång med denna verksamhet på det sätt som vi hade önskat.

ALMI Företagspartner är en viktig aktör, som finns i hela landet. Hur många ALMI-bolag har en särskild person med ansvar för kvinnligt företagande? Enligt flera källor och rapporter som jag har fått fungerar det olika hos olika ALMI-företag och inte lika bra i hela landet. Det är viktigt att alla som söker hjälp hos ALMI-bolagen får den stöttning och den hjälp som efterfrågas.

På fråga 5 är jag verkligen nöjd med svaret. Vi vet att kvinnor lånar mindre, och som regel betalar de också tillbaka lånen snabbare.

På fråga 6 tror jag att det är för tidigt att minska stimulansen till de kvinnliga resurscentrumen på länsnivå. I de regionala tillväxtavtal som nu tas fram i hela landet måste kvinnors syn på tillväxt beaktas, och kvinnor måste få vara med i det arbetet.

När det gäller den sista frågan känner jag en stor oro för att det nationella resurscentrumet skall tas bort. Jag vet att det framfördes av Börje Hörnlund under hans tid som arbetsmarknadsminister, och det har karaktären av ett projekt. Projekt är tidsbegränsade, men det är viktigt att inte avsluta ett projekt likt detta förrän det verkligen kommit så långt att vi vet att vi har en väl fungerande verksamhet inom just kvinnors företagande.

Anf. 24 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Vi är rörande överens om samtliga de här frågorna. Det som det handlar om är delvis en bedömning av när också kvinnor blir betraktade som hela människor, nämligen ingår i det ordinarie arbetet runtom i Sverige. Fram till dess behövs det olika riktade insatser. Det är vi rörande överens om.

Vikten av kvinnors företagande för hela tillväxtarbetet kan inte nog understrykas. Om jag såg rätt i den senaste statistiken är det nu fler kvinnor än män som startar nya företag. Det är alltså redan nu en av de allra viktigaste faktorerna. Om alla såg det på det sättet skulle vi inte behöva ha många av de diskussioner som vi har nu.

Jag vill bara beröra några punkter som Birgitta Carlsson tog upp. En stor majoritet av kooperativen är det kvinnor som startar, som vi vet. Det är en företagsform som ofta passar kvinnor och som är ett första steg. Den informationssatsning som nu bedrivs håller jag verkligen ett vakande öga på, och jag ser med stort intresse på den. Jag skall se vidare på detta att nyföretagarkurser och starta-eget-kurser inte finns till fullo, som Birgitta Carlsson pekar på. Jag skall ta detta med mig.

När det gäller affärsrådgivarna vill jag betona att det gäller att visa samtliga kommuner att dessa behövs och är viktiga. Någonstans går ändå gränsen för vad staten kan och bör göra och vad som borde vara i varje kommuns eget intresse att göra. Låt oss hjälpas åt att hitta former för att trycka på kommunerna och beskriva hur viktigt det här arbetsområdet är.

ALMI fungerar säkert mer eller mindre bra när det gäller de kvinnliga företagarna och stödet till dem. Men min bedömning är ändå i stort att ALMI:s ledning jobbar mycket medvetet med att sprida detta arbetssätt i samtliga områden. Det är också något som jag ständigt tar upp vid de träffar som jag har med ALMI.

När det gäller kvinnors lån finns det ett uttryck som heter att kvinnor lånar mindre, växer snabbare och lever längre. Det är så också när det gäller företagandet i Sverige.

Tillväxtavtalen tog jag själv upp vid den rikskonferens som nyligen ägde rum, och jag poängterade vikten av att medvetet söka kvinnor till alla tillväxtavtalsområden. Om man bara sitter i de gamla vanliga nätverken med de gamla vanliga, ofta männen, som alltid har träffats ute i regionerna, så når man inte det nya som växer. Om man däremot medvetet söker sig till t.ex. kvinnor och andra grupper som våra invandrare, som nu växer väldigt starkt när det gäller nyföretagande, är det en större garanti för att man verkligen får nya infallsvinklar. Detta bevakar jag mycket noga.

På den sista punkten vill jag säga att vi självfallet inte skall avsluta arbetet när det gäller nationellt resurscentrum, om vi inte är fullständigt klara över att det sker en uppföljning ute i det ordinarie arbetet. Så långt

vill jag gå. Det blir alltså inget avslut på detta förrän vi är säkra på att det sker en uppföljning. Vi återkommer till denna fråga när NUTEK har avrapporterat sitt uppdrag i mars.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 25 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Tack för tydliggörandena i de frågor som jag fyllde på med.

Det råder ingen tvekan om att det ser lite olika ut för kvinnor och män inom olika områden. Jag är glad att få jobba i världens mest jämställda parlament. Men det känns fortfarande som att det i Sverige finns oerhört mycket att göra inom många olika områden. Vi behöver alla arbeta med förenade krafter för att få en större jämställdhet. Det är också oerhört viktigt att kvinnor vågar starta eget, att de vågar satsa på att vara egna företagare. Det är då viktigt att de känner att vi har ett förtroende för dem, att vi litar på dem och att de får den stöttning och hjälp som de behöver.

Jag lyssnade på debatten här tidigare. Marianne Andersson nämnde hur besvärligt det kan vara att man behöver ta kontakt med så många olika.

I valrörelsen jobbade vi mycket med detta med enklare regler. Det är en byråkrati som är krånglig för många, och det har en hämmande effekt när det gäller att våga och vilja starta och driva eget företag, som innebär ett merarbete i förhållande till att vara anställd. Jag skulle önska att vi verkligen kom någon vart med enklare regler för dem som vill starta företag och för de mindre företagarna. De borde inte behöva söka så många olika kontakter för att få den hjälp de behöver. De skall kunna ta en kontakt och därifrån få den hjälp och den rådgivning som de behöver.

Sedan detta med kommunerna: Jag tycker inte heller att vi skall ta ifrån kommunerna självstyret. Det är oerhört viktigt att de får ha mycket att säga till om i olika sammanhang, men jag känner ändå en oro. Vi vet om den knappa ekonomi som många kommuner har. Det är svårt för dem när man kommer utifrån och talar om att det här och det här skall de också göra och att de skall få pengarna att räcka till detta. Tyvärr blir det ibland så att den verksamhet som inte måste genomföras prioriteras bort. Detta är naturligtvis en uppgift som är viktig för kommunerna på sikt. Varje arbetstillfälle i en kommun genererar ju skatteintäkter. Man skulle ju önska att de såg det mer långsiktigt än så, men tyvärr har vi inte kommit så långt.

Min förhoppning är att statsrådet Mona Sahlin fortsätter att jobba med dessa frågor och att hon inte lyfter bort möjligheterna att stötta på alla nivåer för att fortsätta att öka kvinnligt företagande. Även om det ser bra ut i dag, får vi inte slå oss till ro med detta. Frågan måste fortfarande hållas verkligen aktuell och drivas vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1998/99:106 om reformerat trygghetssystem

Anf. 26 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Marie Engström har frågat socialminister Lars Engqvist vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att fler människor än i dag skall omfattas av våra sociala trygghetssystem samt om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att barnfamiljer med inkomster under socialbidragsnorm skall kunna tillgodoräkna sig en höjning av barnbidraget. Eftersom frågan till stora delar handlar om socialförsäkringssystemens regelverk och barnfamiljernas ekonomi får Marie Engström ett svar från mig, då dessa frågor ligger under mitt ansvarsområde.

Målet för den socialdemokratiska familjepolitiken är att barnens behov och rättigheter sätts i främsta rummet. Den viktigaste förutsättningen för en god välfärd är statsfinanser i balans. Regeringens arbete för att sanera statens finanser har varit framgångsrikt. En stabil grund har lagts för ekonomisk tillväxt de närmaste åren och därmed ökade förutsättningar för en bra familjepolitik.

Av största betydelse för barnfamiljernas ekonomi är att situationen på arbetsmarknaden förbättras. Att förbättra villkoren på arbetsmarknaden är därför regeringens viktigaste uppgift.

Av stor betydelse är självklart också de ekonomiska familjestöden. De olika familjepolitiska stödsystemen är utformade så att de tillgodoser ett antal specifika behov. När barnbidraget infördes var en av de viktigaste målsättningarna med systemet att minska andelen barn som lever i familjer med inkomster under en nivå som definierades som fattigdom. Riksrevisionsverket konstaterar efter en granskning av barnbidragssystemet att detta mål uppfylls i hög grad. År 1996 innebar barnbidraget att 93 000 barnfamiljer kunde undvika att bli beroende av socialbidrag.

Marie Engström visar i sin interpellation bl.a. på undersökningar där det framgår att andelen barn som lever i familjer med inkomster under socialbidragsnormen har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden. Vidare pekar Marie Engström på den alarmerande ökningen av antalet människor som blivit långtidsberoende av socialbidrag. Jag delar hennes oro för dessa förhållanden.

Det är ett viktigt mål i sig att färre blir beroende av socialbidrag. Socialbidraget utgör det yttersta skyddsnätet för enskilda eller familjer som av olika skäl inte kan klara sin försörjning. Bidraget skall ses som en sista utväg i den mån familjen inte kan försörja sig på annat sätt eller då inkomsten – lön och bidrag av olika slag – inte räcker till för att familjen skall kunna nå upp till en skälig levnadsstandard. Det är därför rimligt att även barnbidrag räknas med då socialbidraget fastställs.

Jag kan dock förstå att enskilda föräldrar som lever på socialbidrag kan uppleva det som orättvist att de inte få någon förbättring av sin ekonomi trots att barnbidraget höjs. Lösningen på deras problem är dock inte att ändra på socialbidragsreglerna, eftersom socialbidraget är det yttersta försörjningsstödet och helst skall vara tillfälligt.

När det gäller de familjeekonomiska stöden har nu nivån för barnbidragen återställts till den nivå som gällde innan saneringen av statens finanser påbörjades. Ersättningsnivån inom föräldraförsäkringen har också förbättrats. Förstärkningar av det ekonomiska familjestödet plane-

ras också genom ytterligare höjningar av barnbidrag och flerbarnstillägg och, inte minst, genom att införa en "maxtaxa" inom barnomsorgen.

Jag delar Marie Engströms oro för de barnfamiljer som har låga inkomster. Som jag tidigare har informerat om har jag för avsikt att göra en genomgripande analys av barnfamiljernas ekonomiska situation. En redovisning av detta arbete kommer att föreläggas riksdagen i en särskild skrivelse under hösten.

Marie Engström undrar också vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att fler skall omfattas av våra sociala trygghetssystem.

I dag tvingas alltför många som står till arbetsmarknadens förfogande att söka socialbidrag eftersom de inte kan få ersättning från a-kassa. Det gäller unga, invandrare eller andra grupper som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden. Socialtjänstutredningen arbetar för närvarande med att göra en genomgripande översyn och analys av socialbidragssystemet. Utredningen kommer att redovisa sitt uppdrag till regeringen under våren.

En särskild utredare har lämnat ett förslag till enklare och tydligare regler när det gäller förutsättningarna för att omfattas av socialförsäkringens regelsystem (SOU 1997:72).

Regeringen avser att inom kort tillsätta en forskarkommitté för att utreda hur de förändringar som skett under 90-talet påverkar människors välfärd.

Anf. 27 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Maj-Inger Klingvall för svaret på min interpellation. Jag vill också säga några ord om bakgrunden till att jag skrev interpellationen.

Som kanske har påpekats här är det i dag väldigt många människor som står utanför våra sociala trygghetssystem. Det beror på att många av dagens system kom till i en tid med mycket lägre arbetslöshet än i dag. Vi har också en annan situation på arbetsmarknaden med fler korttidsanställningar. För många människor finns inte samma trygghet nu som för några år sedan. Det gör att det många gånger kan vara svårt att kvalificera sig för sjukersättning vid sjukdom.

De höga kostnaderna för socialbidrag är också en mätare på att vi har en väldigt hög arbetslöshet. De är dessutom en mätare på att vi har fått ökade inkomstklyftor på grund av den ökade arbetslösheten. Vidare är de ett resultat av försämringar inom socialförsäkringarna under ett antal år, även om ersättningsnivån har höjts under det senaste året. Men samtidigt har vi infört en karenssdag, och det har slagit hårt mot många, framför allt mot barnfamiljer.

Jag hänvisar i min interpellation till en folkhälsorapport från Västra Götaland som visar att vart fjärde barn under 14 år lever i en familj som har lägre inkomst än vad som är norm för socialbidrag, vilket är alarmrande. Även om det har blivit något bättre under det senaste året finns det ändå en trend som visar att vi måste ta detta på allvar.

Vi har i dag en viss uppbyggnad av våra sociala system med inkomstprövade bidrag, generella bidrag och behovsprövade bidrag. De har väl i mångt och mycket fyllt sin funktion, men det finns all anledning att se över detta.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

Som ett litet svar på min interpellation kom det en DN-artikel under tecknad av Lars Engqvist och Maj-Inger Klingvall för någon vecka sedan, där man tar upp många av dessa tankegångar. Jag kan ge er rätt i många av de analyser som ni gör i tidningen. Det gäller t.ex. att dagens system är skapat för en annan sysselsättningsnivå och att arbetslösheten har bidragit till de ökade klassklyftorna.

Ni anger också i tio punkter i DN-artikeln inriktningen på den kommande socialpolitiken. Det finns väldigt mycket där som man kan diskutera. Jag tror inte att vi hinner göra det under denna interpellationsdebatt, men jag tror säkert att vi får all anledning att återkomma.

Ni ställer också tre krav på välfärdspolitiken. Det tycker jag låter intressant. Den skall omfatta hela befolkningen. Välfärdspolitiken skall inte vara behovsprövad. Jag vill ställa en fråga utifrån detta.

Ni skriver att en behovsprövad välfärdspolitik inte skulle omfatta hela befolkningen. Jag ser det inte på det sättet. Jag skulle vilja att Maj-Inger Klingvall utvecklar detta lite grann.

Vi kan gå till ett problemområde som diskuteras i dag – bostadsbidragen. Det är ett typiskt behovsprövat bidrag. Skulle ett mer generellt bidrag betyda att vi skulle komma ifrån den problematik som så många människor står inför i dag när de skall betala tillbaks tidigare utbetalade bostadsbidrag? Det är en fråga jag har till statsrådet Maj-Inger Klingvall.

Jag vill också ta upp en annan fråga, som jag vet att jag och statsrådet har diskuterat tidigare. Det gäller situationen för barnfamiljer med socialbidrag vid en höjning av barnbidraget. Vi har ett regelsystem som gör att man inte kan ta del av detta. Skulle den översyn som ni nu skriver om också innebära att vi kommer till rätta med den problematiken?

Anf. 28 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag har några kommentarer om det som Marie Engström har tagit upp.

Frågan om att bereda fler människor möjlighet att komma in i våra socialförsäkringssystem är en fråga som jag har arbetat och arbetar mycket med. En sådan fråga är frågan om sjukpenninggrundande inkomst. Regeringen avser att komma med förslag på det området under våren. Inledningen på det blir en departementspromemoria om sjukpenninggrundande inkomst i början av våren, som kommer att remitteras.

Det handlar väldigt mycket om att se vilka krav en förändrad arbetsmarknad ställer på våra socialförsäkringssystem, så att vi kan tillgodose kravet att så många som möjligt skall omfattas.

Marie Engström tar upp förbättringarna av sjukförsäkringen. Jag tycker att det är viktigt att säga att det inte bara handlar om att vi har höjt nivån. Det handlar också om några andra som jag tycker avgörande förbättringar, inte minst att vi tog bort den s.k. väggen, nämligen möjligheten att avtala sig till ytterligare 10 % ersättning efter dag 90. Väldigt många avtalsområden har i dag, också tack vare den förkortade sjuklöneperioden, 90 % ersättning från dag 15 till dag 360. Det är en väldigt kraftig förbättring av sjukförsäkringen som jag tycker har kommit bort lite grann i diskussionen.

Jag är naturligtvis också oerhört bekymrad över de ökade socialbidragskostnaderna och att många tvingas leva på socialbidrag under lång tid. Det är klart att man utifrån detta måste fundera på vad man kan göra.

Kan man göra någonting annat och bättre? Därför har vi lagt fram det förslag som finns med i den artikel som Marie Engström refererade till. Man måste se om man kan hitta något annat stöd.

Då handlar det framför allt om unga människor, men också om sådana som kommer från andra länder och som har haft väldigt svårt att komma ut på arbetsmarknaden och kvalificera sig för a-kassa. Ett sådant tänkt stöd skulle förstås vara kopplat till olika former av aktiviteter. Det kan vara praktik, arbetsprövning och utbildning eller annat som man skulle kunna använda för att förkovra sig och öka sina möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden.

Samtidigt är det väldigt viktigt att inte på något sätt ge upp kravet på att få ned arbetslösheten och öka sysselsättningen. Inga bidragssystem eller stödssystem kan någonsin ersätta en egen inkomst grundad på eget arbete. Därför är huvudstrategin i vad vi gör från regeringens sida förstås att öka sysselsättningen och få ned arbetslösheten.

Marie Engström tog upp ytterligare några frågor, t.ex. frågan om behovsprövade bidrag kontra generella stöd. Det är klart att bostadsbidraget är ett behovsprövat bidrag. Även på det området finns det en skrivning i den artikel som Marie Engström refererar till. Det handlar om att vi skall börja diskutera om vi kan göra på något annat sätt, så att vi kommer undan de icke önskvärda effekter som vi kan se av behovsprövning.

Anf. 29 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Tiden är knapp. Jag märkte att statsrådet Klingvall inte hann svara på alla mina frågor. Jag tror att vi tycker att detta är lika intressant båda två.

Jag vill först kommentera sysselsättningsmålen. Vi har en gemensam skrivning i budgetpropositionen om att vi skall uppnå klara och tydliga sysselsättningsmål. Det är naturligtvis den absolut viktigaste frågan. Det tror jag är självklart.

När det gäller förbättringen i sjukförsäkringen delar jag naturligtvis Maj-Inger Klingvalls uppfattning. Jag har fört en tidigare interpellationsdebatt om sjukförsäkring och sjuklöneperiod, så jag tror inte att vi skall gå in på det mer.

Det ökade socialbidragsberoendet är det stora problemet. Det största problemet är egentligen att bidragstagarna är beroende av socialbidrag allt längre tid. Socialbidrag skall finnas, för de fyller en mycket viktig funktion. De är räddningsplankan när man behöver ett tillfälligt ekonomiskt stöd. Vi är på väg bort ifrån den funktionen när det gäller socialbidrag.

Jag vill ändå stoppa in en fråga till Maj-Inger Klingvall. Ni skriver, och Maj-Inger Klingvall nämnde, att människor som i dag lever på socialbidrag och som står till arbetsmarknadens förfogande skall kunna få någon annan typ av bidrag. Jag måste fråga vad det är för någonting. Är det ett nytt socialbidrag som skall inrättas för vissa människor som tidigare har haft socialbidrag? Jag kan inte riktigt utläsa vad detta är. Skall det vara kopplat till någon typ av krav på arbete eller motprestation? Jag tycker att det är lite oklart beskrivet.

Jag vill ändå ta upp bostadsbidragen igen. Jag ställde en fråga till Maj-Inger Klingvall. Skulle vi, om vi gör om stöden till mer generella stöd, få bort den problematik som vi står inför i dag – precis just nu –

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på
interpellationer

som diskuteras väldigt mycket i kammaren och även i dag i bostadsutskottet. Det gäller just de problem som människor som skall återbetala sitt bostadsbidrag står inför. Jag skulle gärna vilja att Maj-Inger Klingvall utvecklade detta.

Jag hade tänkt att ta upp en fråga till. Det blir kanske för mycket, men jag skall i varje fall ge lite bakgrund. Det gäller de ändringar i socialtjänstlagen som gjordes för något år sedan beträffande socialbidragstagares möjlighet att få hjälp med tandvård.

Nu har ju kommunerna mycket större möjligheter att själva avgöra vilka kostnader man kan täcka när det gäller socialbidragstagare. Det har nu visat sig att just hjälp till tandvård har minskat sedan vi sjösatte den nya socialtjänstlagen för ett år sedan. Det är bl.a. Socialstyrelsen som har påtalat detta. Är det också någonting som ligger inom ramen för den översyn av trygghetssystemen som nu görs? Jag tror att möjligheten att också kunna få basal tandvård, alltså inte bara akut, är väldigt viktig.

Jag hoppas att Maj-Inger Klingvall har möjlighet att svara på i alla fall de första av mina frågor.

Anf. 30 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Först till det som vi har med i den artikel som Marie Engström refererar till, det som handlar om ett stöd som skulle kunna minska socialbidragsberoendet. Det var ju lite det som jag berättade om i mitt förra anförande.

Vi håller alltså på att förbereda ett gemensamt arbete mellan Näringsdepartementet, Utbildningsdepartementet, Finansdepartementet och Socialdepartementet för att se vad vi kan göra för framför allt grupperna unga och invandrare. Vi är lite inspirerade av den ungdomsgaranti som ju finns nu. Kan man vidareutveckla den på något sätt? Men vi står alltså precis i början av det här arbetet. Därför får vi återkomma till diskussionerna om det här stödet. Vi vet ännu i dag inte hur det ser ut. Men vi ser att det finns ett behov av att hitta lösningar som skulle göra människor mindre beroende av socialbidrag.

Jag vill ändå ånyo upprepa att huvudinriktningen naturligtvis är att se till att det här också är grupper som verkligen skall ha möjligheter att komma ut på arbetsmarknaden och den vägen klara sin försörjning.

Sedan var det frågan om huruvida man skulle kunna undvika de olägenheter med det behovsprövade bostadsbidrag som vi ser i dag med ett mer generellt stöd. Ja, det är väl lite av en sådan förutsättningslös diskussion som vi också har inbjudit till genom den här skrivningen. Vi behöver själva nu fundera vidare. Finns det andra och bättre sätt att nå målet att människor skall ha tillgång till en god bostad till en rimlig kostnad än dagens behovsprövade bostadsbidrag?

Där står vi verkligen precis i början. Det finns inte på något sätt några förslag. Vi tycker ändå att det är viktigt att fundera på om vi kan göra det här på ett bättre sätt med ett mer generellt stöd för att försöka komma undan en del av problemen med behovsprövningen. Där är ju inte minst marginaleffekterna också ett stort problem.

Till slut var det frågan om tandvård. Där vill jag i dagsläget bara hänvisa till Socialtjänstutredningen, som ju har att ta ställning till en rad av de frågor som har väckts efter att vi ändrade socialtjänstlagen. Som

denna ser ut i dag har ju ett antal frågor väckts bl.a. om detta med tandvård. Så det är en fråga som vi har möjlighet att återkomma till.

Prot. 1998/99:56
16 februari

Anf. 31 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan, den om tandvården. Jag sade tidigare att jag instämmer i den analys som Maj-Inger Klingvall och Lars Engqvist har gjort när det gäller att vi har fått ökade klassklyftor och att dessa på något sätt har blivit synliga. Det exempel som jag tog upp med tandvården och människors minskade möjlighet att få hjälp med denna tycker jag många gånger – kanske i dubbel bemärkelse – blir ett synligt bevis för att vi är på väg mot ökade klassklyftor. Jag tror att det här är en fråga som vi inte får glömma bort. Jag tror att den är väldigt viktig.

Behovsprövade kontra generella bidrag är som jag ser det också en finansieringsfråga. Behovsprövade bidrag har ju ändå den fördelen att de täcker kostnader; alltså att de kanske träffar mer fördelningspolitiskt rätt än vad generella bidrag gör.

Generella bidrag kanske också fyller sina syften många gånger, t.ex. barnbidraget. Men jag undrar om ni har haft någon typ av diskussion där också. Skall man införa mer generella bidrag så inbillar jag mig också att det medför ökade kostnader. Och vi har ju ändå ett system med utgiftstak och annat som så att säga lägger lock på alltför yviga kostnadsökningar. Det är också något att ta med sig.

Jag har nu bara en liten fråga till Maj-Inger Klingvall, som hänvisar till ett generellt bostadsbidrag. Betyder det att man från regeringens sida inom ramen för det system vi har i dag när det gäller bostadsbidrag inte är beredd att hjälpa de människor som i dag måste betala tillbaka de delar av bostadsbidraget som de har fått utbetalda för mycket?

Anf. 32 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag håller med Marie Engström om att tandvården är en väldigt viktig fråga. Den får vi som sagt återkomma till när vi ser hur Socialtjänstutredningen behandlar den delen.

När det sedan gäller frågan om behovsprövade bidrag och generellt stöd är det nog väldigt viktigt att vi nu ser det här i ett tidsperspektiv. Det här är ju saker som ligger väldigt långt fram i tiden, och längst fram i tiden ligger frågan om huruvida man kan göra något annat med det behovsprövade bostadsbidraget. Som läget är i dag behöver vi det för att klara hyreskostnaderna för de barnfamiljer som har de lägsta inkomsterna.

Det vi har sagt i dag är att vi behöver ha en ordentlig utvärdering från Riksförsäkringsverket för att se till hela systemets funktionssätt. Men det vi vill pröva på kort sikt är möjligheten att se över den här eftergiftsparagrafen i lagen. Det är det vi kommer att återkomma till riksdagen med den 10 mars. Det är alltså fråga om åtgärder som går i flera steg tidsmässigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 1998/99:123 om de låga födelsetalen

Anf. 33 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Tuve Skånberg har frågat vilka åtgärder socialministern är beredd att vidta som bidrar till att vända de låga födelsetalen. Enligt arbetsfördelningen inom regeringen är det jag som skall besvara interpellationen.

Sverige hade ett efter europeiska förhållanden mycket högt födelsetal i slutet av 1980-talet. Som högst var den summerade fruktsamheten 2,14 födda barn per kvinna, dvs. över reproduktionsnivån.

I början av 1990-talet gick födelsetalet ned mycket brant. Nedgången skedde snabbare än vad vi någon gång tidigare har upplevt. Minskningen i födelsetalen sammanföll tydligt i tiden med den ekonomiska kris som då utvecklade sig med ökad arbetslöshet och neddragningar i de offentliga utgifterna som oundvikliga följder. Under år 1997 var den summerade fruktsamheten mellan 1,50 och 1,55 barn per kvinna.

Statistiska centralbyrån har på regeringens uppdrag gjort en analys av bakgrunden till födelsetalens utveckling. Av vad som hittills framkommit kan vissa iakttagelser göras. Nedgången i födelsetalen finns i stort sett i alla familjegrupper. En särskilt kraftig minskning har skett av antalet födslar av första barn. När det gäller barn nummer tre och barn med högre ordningsnummer har också en tydlig nedgång skett.

Förstagångsfödslarna är givetvis av särskilt intresse. Man kan konstatera att det finns påtagliga skillnader mellan olika grupper av kvinnor när det gäller att föda det första barnet. Unga kvinnor, med låg utbildning och en osäker position på arbetsmarknaden, har minskat sitt barnafödande kraftigt. Denna tendens förstärks av de utbildningsåtgärder som görs och som riktar sig bl.a. till dessa grupper, eftersom det är sällan som kvinnor kombinerar studier och barnafödande.

Jag delar Tuve Skånbergs oro över de låga födelsetalen. Det gäller särskilt om den nedgång av födelsetalen som skett kommer att bestå över en längre period, eftersom vi då riskerar att få en alltför sned åldersfördelning i samhället, med alla problem detta för med sig både för enskilda och för samhället. Om nedgången är temporär är problemet mindre. Det är ännu för tidigt att avgöra hur långvarig nedgången blir.

Jag tror inte på några kortsiktiga åtgärder för att ändra utvecklingen. Det måste finnas en tillit till att välfärdssystemen skall fungera, inte bara på kort sikt utan också i det långa perspektivet. Försörjningsansvaret för ett barn sträcker sig ofta till tiden efter det att barnet blivit myndigt.

Vad som behövs är i stället stabilitet och förutsägbarhet i de unga parens liv. Att pressa tillbaka arbetslösheten, vilket är en av regeringens huvuduppgifter, är det allra viktigaste. Tillgång till en bra barnomsorg till låga kostnader är en annan nödvändig förutsättning. Det ekonomiska familjestödet måste vara långsiktigt.

Målet för den socialdemokratiska familjepolitiken är att barnets behov och intressen skall sättas i främsta rummet. Familjepolitiken skall också underlätta för föräldrar att välja den omsorg för barnen och den arbetsfördelning som passar dem och barnen bäst. Den svenska föräldraförsäkringen är unik i världen. Den sätter barnet i centrum och har genom sin flexibilitet givit familjer med mycket olika villkor möjligheter till tid med barnen efter vars och ens behov.

Om varje familj får möjlighet att lösa barnomsorgsfrågan på det sätt den själv önskar skapas större trygghet för barn och föräldrar. Det innebär att det måste finnas barnomsorg utanför hemmet för den som vill ha det. De flesta av dagens föräldrar ser det också som självklart att det skall finnas daghemsp plats till barnet när de skall börja arbeta efter föräldradigheten. Riksdagen har därför beslutat att kommunerna är skyldiga att tillhandahålla barnomsorg för barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar.

När det gäller de familjeekonomiska stöden har nu nivån för barnbidragen återställts till den nivå som gällde innan saneringen av statens finanser påbörjades. Detsamma gäller ersättningsnivån inom föräldraförsäkringen. Förstärkningar av det ekonomiska familjestödet planeras också genom ytterligare höjningar av barnbidrag och flerbarnstillägg och, inte minst, genom införandet av en maxtaxa inom barnomsorgen.

Att ändra inriktningen på sexualundervisningen och därmed riskera att få fler oönskade graviditeter är för mig alldeles fel väg. Det fungerar inte heller. Konsekvensen blir i stället fler aborter bland de unga flickorna, vilket jag tycker vore en olycklig utveckling.

Att bygga ett barn- och ungdomsvänligt samhälle kräver en långsiktig politik. Det är ett samhälle där det finns utrymme för ett aktivt föräldraskap som inbegriper både mamma och pappa. Det är ett samhälle där barnen är önskade och välkomna och där det finns tid, plats och intresse för dem när de växer upp. Det är ett samhälle där barn respekteras.

Anf. 34 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Klingvall för svaret. Det var ett fylligare svar än vad jag hade vågat hoppas på.

I svaret noterar jag med glädje att vi är överens om att statistiken visar att födelsetalen har gått ned mycket brant. Det är en god grund för det fortsatta samtalet. Jag noterar också att statsrådet kände en oro inför de sviktande födelsetalen.

Jag hoppas att statsrådet vill stryka under att det är ett problem när det gäller bristen på arbetskraft, som kan förutses, inte minst inom vården. Det blir en alltför tung skattebörda på en allt mindre yrkesverksam grupp för de alltför åldrande pensionärerna. Vi kan vänta en lägre tillväxt, sämre sparande, mindre efterfrågan på bostäder, varor och tjänster. Och i förlängningen riskerar vi att få en ekonomisk depression och naturligtvis allt färre unga som om en generation kan bilda familj och i sin tur föda och fostra barn.

Det vore värdefullt om statsrådet ville utveckla något om den oro som vi av rent statistiska skäl bör kunna vara överens om. Jag noterade åtminstone ansatser till det.

Jag välkomnar också det förhållandevis ambitiösa svar som statsrådet hade när det gäller åtgärder. Jag noterade ingenting nytt, men det fanns åtminstone ett visst engagemang.

Statsrådet sade flera saker som man möjligen kan ta fasta på när det gäller valfrihet i fråga om barnomsorgen. Det är viktigt. Som det nu är går nästan allt samhällsstöd när det gäller barnomsorg just till dem som väljer att ha sina barn på dagis. Självfallet tycker jag som kristdemokrat att det är ett mycket bra val för dem som vill välja så. Men många vill av olika skäl inte ha sina barn på dagis. Jag vill höra om statsrådet är beredd

att pröva vårt förslag, som vi har upprepat i många år, om ett vårdnadsbidrag. Det skulle göra det möjligt för mamman eller pappan – eller den som de anser är lämplig – att under tre år få vara hemma i bostaden och ta hand om sina egna barn eller för t.ex. mor- och farföräldrar att ta hand om sina barnbarn. Vi har föreslagit en ersättning på 3 600 kr under tre års tid. Föräldrarna skall under den tiden också ha möjlighet till tjänstledighet om de väljer att utnyttja det här.

Möjligen finns det en öppning för att återigen ta upp den här frågan, eftersom statsrådet sade att det var önskvärt med en valfrihet. Vi kanske kan vara överens om att det inte är valfrihet i dag annat än när det gäller att välja dagis.

Anf. 35 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Låt mig börja med att kommentera det som Tuve Skånberg inledde med, nämligen oron för den demografiska utvecklingen.

Om det här är en långsiktig trend inger den naturligtvis oro av många skäl. Det blir självklart en mindre grupp än i dag som skall försörja, framför allt, en större grupp äldre. Det kommer att få konsekvenser också rent servicemässigt när det gäller att klara av ökade vårdbehov. Det kan vi också se som en effekt av en demografisk utveckling med färre barn och fler äldre.

Vad vi behöver få mera klart för oss – och det kanske tiden några år framåt kan visa oss – är hur långsiktig den här trenden egentligen är, och vilka möjligheter vi har att bryta den.

Det finns en annan oro som har en annan karaktär. Det här handlar ju så mycket om hårdfakta: möjligheten att finansiera, möjligheten att klara av behov, efterfrågan osv. Det finns också någonting annat som handlar om att vi vill ha ett samhälle med barn. Det ger ju en kvalitet i livet som vi inte kan få på något annat sätt. Det handlar om att uppleva glädjen med barn och om det som barn tillför oss både som föräldrar och som vuxna.

Enligt min mening får vi ett mycket bättre samhälle om vi har ett samhälle med många barn. Barn skall känna sig välkomna och ha en plats i vårt samhälle. Därför arbetar naturligtvis också regeringen med att införliva FN:s barnkonvention på alla nivåer i samhället. Barn skall respekteras. Barn har rättigheter. Det är en ny syn på barn. Tidigare har vi kanske mest pratat om barns behov och intressen. Men vad FN:s barnkonvention innebär för oss är ju faktiskt att man också skall se att barn har rättigheter som egna individer. Det tycker jag att vi måste lägga in när vi pratar om varför det är så viktigt att ha höga födelsetal. Vi vill ha ett samhälle med många barn.

Sedan skall jag gå över till frågan om valfrihet och möjligheterna att leva det familjeliv som man vill. Det finns, trots allt, stora möjligheter i dag att välja en livsform som passar familjens önskemål, tack vare att det finns en rad olika delar i vår familjepolitik som leder i den riktningen. Vi har ett allmänt barnbidrag som omfattar alla barn med samma summa. Vi har ett flerbarnstillägg som vi, tack vare att vi har lyckats få ordning på finanserna, har kunnat återinföra fullt ut. Vi har också kunnat höja nivån på flerbarnstillägget. Bostadsbidraget är i och för sig behovsprövat, men det är en viktig del i det här stödet. Men det som jag absolut vill peka på som en väldigt viktig del i detta är föräldraförsäkringen. Den ger stor

möjlighet för föräldrarna att just kunna hitta sin egen kombination av ledighet, för att vara hemma med barnen, och förvärvsarbete. Den flexibiliteten ger en väldigt stor valfrihet.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 36 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Givetvis finns det ekonomi bakom att människor väljer att inte sätta barn till världen. Det skall vi inte förneka. Det bör t.o.m. i många fall vara en väsentlig del av problematiken. De sociala system som statsrådet nämnde är förvisso ett sätt att angripa det.

Jag noterar att under förra mandatperioden var det framför allt barnfamiljerna som fick stå för en större del av nedskärningarna. Om jag räknat rätt rör det sig om 13 miljarder kronor under den tiden som inte på långa vägar är fullt återställt. Det innebär att barnfamiljerna i framtiden behöver få en större del tillbaka av det som de har avstått för att sanera ekonomin.

Jag vill också peka på att det inte bara är en fråga om ekonomi, även om vi kristdemokrater gärna understryker möjligheten att kunna ha ekonomiska förutsättningar att vara hemma de tre första åren av barnets liv. Jag tänker mer på vår opinionsbildande, trygghetsskapande roll som representanter för regering och riksdag att kunna inge framtidstro.

Vi bör precis som statsrådet sade betona att barn i sig är någonting oerhört värdefullt som berikar och som vi behöver som enskilda och också i samhället. Det allra allvarligaste bortom försörjningsbörda och ekonomiska problem är om den allvarliga tendensen håller i sig. Det pekar på en bristande framtidstro att människor inte sätter barn till världen därför att de inte tror världen och framtiden om något gott.

Statsrådet var inne på de oönskade graviditeterna. Naturligtvis vill jag lika lite som någon annan att sex- och samlevnadsundervisningen eller ungdomars sätt att leva skulle innebära oönskade graviditeter. Självklart inte. Det jag har vänt mig mot i interpellationen är just att man ensidigt talar som om graviditet var någonting destruktivt som man skall undvika genom preventivmedel. Preventivmedel har naturligtvis sin plats i ett skede av livet, och kanske i flera skeden.

Det är detta att framställa att barn är värdefulla, berikande och att tidigarelägga barnafödandet som jag vill understryka. Som läget är nu är det svårt under studietiden att sätta barn till världen. Hela studiesystemet gör att man kan riskera att välja abort eller att inte sätta barn till världen över huvud taget just därför att studiemedlen faller bort om man inte kan prestera de poäng som systemet kräver.

Har statsrådet någonting att tillföra om möjligheten för studerande att kunna sätta barn till världen tidigare än i trettioårsåldern, som det ofta är i dag?

Anf. 37 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Förvisso är barnfamiljerna en grupp som har fått ta en väldigt stor del av de besparingar som har gjorts under saneringsperioden. Därför är det också väldigt viktigt att vi kunde återställa nivåerna i barnbidraget och i föräldraförsäkringen. Men jag vill också särskilt peka på det extra statsbidraget till kommuner och landsting för att ge bättre möjligheter att klara kvaliteten inom barnomsorgen och skolan.

Vi gör nu två saker för att skaffa oss ett bättre underlag inför viktiga avvägningar i framtiden. Det handlar om att kunna beskriva barnfamiljernas ekonomiska situation. Jag avser där att arbeta fram en sådan analys till hösten. Det gäller också det sociala bokslut över 90-talet som vi nu har bett ett antal forskare göra åt oss. Där finns naturligtvis barnens situation med som en del i det bokslutet.

För att människor skall känna framtidstro bedömer jag det som oerhört viktigt att de känner trygghet, tillit, att välfärdssystemet fungerar men framför allt att de kan få arbete och försörja sig. Det måste finnas utbildningsmöjligheter. De måste verkligen kunna se: Jag har en framtid. Jag vågar bilda familj, och jag vill skaffa barn till den här världen. Det är detta som vi självklart vill arbeta för: En ökad framtidstro för medborgarna i vårt land. Det är viktigt att vi kan få fram den som ett viktigt stöd för att förhoppningsvis också kunna öka barnafödandet.

Sedan hade Tuve Skånberg en fundering om sexualundervisning. Jag fick nu lite mer kött på benen än vad som framgick av interpellationen om vad som avsågs. Jag blev nämligen oerhört bekymrad när jag läste just passusen om en förändring av inriktningen av sexualundervisning och undrade vad det kunde handla om. Är det någonting som är väldigt viktigt är det att vi får önskade barn till världen, att de är efterlängtade.

Sedan var det till sist frågan om studiemedelssystemen. Jag har inte för avsikt att påverka statsrådet Östros i den meningen att vi skulle ha ett studiemedelssystem som på något sätt skulle tjäna som försörjningen medan man får barn. Vi har föräldraförsäkringen som ett sådant väldigt viktigt stöd.

Anf. 38 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Medan statsrådet Östros står här i kammaren och lyssnar kan vi kanske aktualisera den här frågan. Det är inte något stöd för småbarnsföräldrar som jag särskilt efterlyser under studietiden utan bara att man inte straffas om man blir med barn medan man studerar. Man skall kunna fortsätta att studera och inte välja abort för att kunna fullfölja sina studier, utan i stället ha rätt till ett uppskov.

Jag tänker på en berömd dikt av William Ross Wallace med slutklämman: Handen som gungar vaggan styr världen. Det skulle kunna bli något av slutkläm också för den här interpellationsdebatten. Framtiden ligger i deras händer som föder, fostrar och tar hand om barnen som är vår gemensamma framtid.

Jag tänker också på Englands premiärminister Tony Blair, som har sagt att varje beslut som den engelska socialdemokratiska regeringen fattar skall stämmas av för att se om det gagnar familjen och hur det påverkar familjen. Det skulle vara oerhört värdefullt att få höra en svensk socialdemokrat säga att i detta avseende är Tony Blair värd att följa. Tony Blair är förståndig, vis och klok. Också vi kristdemokrater har mycket att hämta därifrån.

Skulle det inte vara möjligt att kunna yttra sig och säga: Också i Sverige bör varje beslut provas utifrån hur det påverkar barnen och utifrån vissheten att handen som gungar vaggan styr världen.

Anf. 39 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det var ett väldigt intressant avslutande inlägg från Tuve Skånberg. Det inbjuder mig till att åter referera till regeringsförklaringen från oktober förra året. Där deklarerade statsministern att alla beslut med relevans på barn skall granskas ur ett barnperspektiv.

Det innebär att jag numera har ett mer tydligt samordningsansvar i regeringen när det gäller att granska alla relevanta beslut ur ett barnperspektiv. Vi håller just nu på att bygga upp rutiner för hur det skall gå till på Socialdepartementet. Så kommer det att se ut i framtiden. Alla beslut som har relevans på barn kommer att granskas ur ett barnperspektiv.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 1998/99:122 om forskningsresurser vid mindre och medelstora högskolor

Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Erik Arthur Egervärn har frågat mig på vilket sätt jag avser att stärka arbetet med att bygga upp bra forskningsmiljöer vid mindre och medelstora högskolor så att de också i framtiden kan motsvara högt ställda krav på forskningen. Vidare har han frågat vilka initiativ jag kommer att vidta för att fullfölja intentionerna bakom tilläggsdirektivet till Forskning 2000.

Anslagen till forskning vid de mindre och medelstora högskolorna har ökat. Riksdagen har, på regeringens förslag, beslutat att för budgetåren 1994 t.o.m. 1998 tillföra de mindre och medelstora högskolorna permanenta forskningsresurser. Det är fråga om närmare en fördubbling av forskningsresurserna räknat i fasta priser. Dessa resurser disponeras fritt av respektive högskola för att denna skall kunna utveckla forskningen under eget ansvar och fördela medlen med beaktande av de sedvanliga kvalitetskriterierna. Den största ökningen har skett vid de tre högskolor som är universitet från och med den 1 januari 1999: Karlstad, Växjö och Örebro samt vid Mitthögskolan. Det är en mycket stor ökning om man tar hänsyn till att statsutgifterna under dessa år varit föremål för betydande besparingar.

Forskningen vid de mindre och medelstora högskolorna är viktig för utbildningens kvalitet. Det är angeläget att dessa högskolor inriktar sina forskningsresurser mot de områden där grundutbildning bedrivs och där det finns en hög vetenskaplig kompetens.

Flera mindre och medelstora högskolor har lyckats etablera forskning i nischområden som är av betydelse för respektive regions utveckling. Det omfattande stöd som en del av denna forskning också erhåller från näringslivet, stiftelser och det övriga samhället är ett tydligt vittnesbörd om detta.

Beslutet att tillskapa tre nya universitet samt ambitionen att Mitthögskolan inom några år har möjlighet att bli universitet är ett bevis för forskningens kvalitet och betydelse. Beslutet innebär ett åtagande för regeringen och riksdagen om ökade forskningsresurser. Åtagandet är omfattande och kommer att kräva ett stort engagemang under många år framåt.

I betänkandet *Forskningspolitik* framhåller kommittén Forskning 2000 att forskningen vid de mindre och medelstora högskolorna måste kunna svara mot samma kvalitetskrav som verksamheten vid universiteten. Detta måste även enligt utredningen beaktas vid medelsanvisningen till forskning vid dessa högskolor. Enligt utredningen förutsätter en ytterligare utbyggnad av fasta forskningsresurser vid de små och medelstora högskolorna att andelen forskarutbildade lärare ökar och att forskningen visar sig uppfylla kvalitetskriterier, t.ex. genom att andelen medel som erhålls i vetenskaplig konkurrens från forskningsråden ökar. Remisstiden för utredningen har just gått ut, och jag är i dag inte beredd att göra uttalanden i denna fråga utan närmare analys av remissvaren. Dock vill jag framhålla vikten av att de mindre medelstora högskolorna har tillräckliga fasta forskningsresurser för att kunna skapa goda och konkurrenskraftiga forskningsmiljöer.

Anf. 41 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Jag delar helt och hållet uppfattningen om det positiva som hänt de senaste åren när det gäller den volymmässiga utvecklingen av våra högskolor, och givetvis också tillkomsten av tre nya universitet. Det ligger helt i linje med Centerns högskolepolitik. Jag vågar väl också påstå att vi har varit med om att driva de frågorna och medverkat till att så blev fallet.

Om vi betecknar det som har hänt det senaste året som ett kvantitativt språng, skulle jag vilja påstå att det också behövs ett kvalitativt språng. Jag tolkar utbildningsministerns uttalanden i den senare delen av svaret om att andelen forskarutbildade skall öka som ett löfte om mera resurser för just den kvalitativa utvecklingen.

Det är möjligt att detta är en fråga om hur otåliga vi är när det gäller tidsaspekten. Jag delar alltså inte utbildningsministerns uppfattning att resursfördelningen i dag är bra. Nu vet jag inte om utbildningsministern riktigt har den uppfattningen. Jag konstaterar bara att i dag har vi 40 % av studenterna vid de små och medelstora högskolorna, medan dessa 40 % bara får 7 % av de fasta forskningsresurserna, såvitt jag känner till. En omfördelning är väl nödvändig såvida man inte vill tillskjuta nya medel och nya resurser.

Jag skall också säga att jag är en smula oroad över den rapport från Akademikerförbundet som kom häromveckan beträffande de frågorna. Jag vet inte om utbildningsministern vill kommentera just detta, men gärna det i så fall.

Vi i Centern tycker naturligtvis att man måste skynda på med detta och eventuellt också omfördela resurser från de större etablerade universiteten till de små och medelstora högskolorna såvida man inte är beredd att tillskjuta nya resurser. Den fråga som jag ställde var egentligen: Vad avser regeringen att göra för att bygga upp de forskningsresurser som vi tycks vara överens är nödvändiga vid de små och medelstora högskolorna?

Jag skall återkomma lite senare till en fråga kring kvalitetskriterier.

Anf. 42 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Socialdemokratien och Centerpartiet har ju samarbetat nära kring högskolefrågor i ett antal år. Det har varit av stor betydelse för

utbildningspolitiken. Vi har delat de grundläggande värderingarna när det har gällt att bygga ut den högre utbildningen över hela landet. Det är en mäktig förändring som har skett med sammanlagt 68 000 platser i den högre utbildningen spritt över hela landet, och framför allt till de små och medelstora högskolorna. Många av dem börjar nu få en storlek och en hård kärna som gör att det blir väldigt bra utbildningsinstitutioner av dem.

Dessutom har vi tillfört fasta forskningsresurser, vilket innebär att det har skett en dramatisk förändring när det gäller möjligheten att bedriva forskning också vid de små högskolorna.

När det gäller frågan om resursfördelningen är bra i dag och om en omfördelning är nödvändig, vill jag samtidigt bestämt framhålla att det är av stort nationellt intresse att våra stora universitet är mycket starka forskningsmiljöer. Det är utan tvekan så att forskning i vissa delar också kräver koncentration av resurser för att skapa den kärna som behövs för att kunna bedriva en forskning som ligger vid den internationella forskningsfronten. Det är för mig inte aktuellt att resonera i termer av att omfördela från våra riksuniversitet till de små och medelstora högskolorna när det gäller forskningsresurser. Jag tror att det vore olyckligt för den sammantagna forskningspolitiken i landet.

Därmed blir möjligheterna att ytterligare förstärka de fasta forskningsresurserna på små och medelstora högskolor naturligtvis en budgetfråga. Jag tror inte att det är möjligt att ha ett bestämt kriterium för fördelning av dessa medel. Det är inte så att vi kan ha automatiska utgiftssystem i den offentliga sektorn där man kvalificerar sig för statligt stöd när man når upp till en viss nivå. Det innebär att budgeten inte håller på något sätt och vis. Vi orsakar snarare besvikelse i högskolesystemet om vi inte är tydliga på att detta handlar om prioriteringar.

Den första och viktigaste åtgärden för att fortsätta att stärka kvaliteten vid de små och medelstora högskolorna är att det finns tillräckligt med forskarutbildade lärare. Det är den huvudsakliga och första kopplingen, forskningsanknytningen, som studenterna behöver i undervisningen.

Då måste jag också framhålla att de stora universiteten har en förmåga och en kapacitet att öka på forskarutbildningen. Det är till fromma för hela högskolesystemet. Jag ser högskolesystemet och universitetssystemet som ett system som hänger samman. Vi måste vara rädda om våra starka forskningsmiljöer. Vi måste fortsätta att utveckla de små och medelstora högskolorna mot mer forskningsanknytning och fler forskarutbildade lärare. Det får inte ske genom att man tar från de starka forskningsmiljöerna, utan det får ske i den takt som budgeten tillåter. Då är det sedvanlig budgetprövning och prioritering som gäller.

Den första och viktigaste prioriteringen framöver gäller de tre nya universiteten, som vi nu har ett åtagande att bygga upp till starka forskningsmiljöer.

Anf. 43 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Jag vill inte säga emot utbildningsministern när det gäller nödvändigheten av att ha starka forskningsinstitutioner vid våra traditionella universitet. Om man inte vill omfördela resurser utifrån det faktum som vi tycks vara överens om, nämligen att 40 % av studenterna finns vid de små och medelstora högskolorna medan bara 7 % av de fasta

Prot. 1998/99:56

16 februari

*Svar på
interpellationer*

forskningsresurserna finns i den miljön, återstår bara att se till att det kommer nya resurser. Den relationen kan ju ändå inte vara rimlig i ett långsiktigt perspektiv.

Sedan är jag lite förvånad över att utbildningsministern inte anser det möjligt att hitta kvalitetskriterier för högskolorna. Det är ju dessutom, om jag har förstått det rätt, en del av de tilläggsdirektiv som fanns i den forskningspolitiska utredningen.

Låt mig bara peka på några tänkbara kvalitetskriterier som skulle vara användbara. Volymen av publicerade avhandlingar och självfallet också kvaliteten på dem, hur mycket man deltar i internationella projekt och kvaliteten på dessa samt andelen magisterexaminerade personer från de små och medelstora högskolorna skulle kunna vara några ingångsvärden för att hitta kvalitetskriterier. Jag vill gärna ha någon kommentar ytterligare till just dessa exempel.

Sedan vill jag avslutningsvis konstatera att vi i Centern har aktualiserat en s.k. kvalificeringstrappa som skulle kunna betyda att i första nivån får alla basresurser för forskning och utvecklingsarbete. Det skulle tillfalla alla, både stora universitet och små och medelstora högskolor.

Som en andra nivå skulle man utgå från de magisterexamina som utfärdas och den kvalitet som finns på dem.

En tredje nivå skulle utifrån dessa magisterexamina kunna bli att högskolan tilldelas rätten till doktorsexamen, måhända då på specifikt tilldelade vetenskapsområden.

Från Centerns sida vill vi gärna se den här kvalitetstrappan som ett sätt att långsiktigt och ändå inom ramen för en kontrollerad budget kunna bygga upp en kvalitetsaspekt på högskolorna.

Anf. 44 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar många av de grundläggande utgångspunkter som Egervärn har. Jag tror att det finns goda möjligheter att ha ett bra resonemang mellan regeringen och Centerpartiet i utbildningspolitiken även framöver.

Jag ser inte att vi bör sträva mot ett system där vi har en bestämd relation mellan grundutbildning och forskningsresurser, en procentsats som vi alla skall sträva mot. Det är inte möjligt ur ekonomisk synvinkel. Med den utgångspunkt jag har, att det inte är önskvärt att omfördela resurser från universiteten till de små och medelstora högskolorna, kan vi inte heller se en sådan relation uppfyllas.

Det viktiga är utbildningens kvalitet och hur vi säkerställer forskningsanknytningen. Då menar jag att det för de små och medelstora högskolorna nu är väldigt viktigt att få tillgång till fler forskarutbildade lärare. Det är en viktig kvalitetsaspekt, och det är nödvändigt för att kunna få forskningsanknytning i undervisningen. Det bör vara en viktig huvuduppgift framöver.

Nu har man fasta forskningsresurser på alla våra högskolor. Det har varit en bra utveckling. Det innebär att man också har blivit en attraktiv partner för andra finansiärer. Vi ser det i form av att näringslivet intresserar sig och att stiftelserna finns med kraftfullt. Det är bra, för stiftelserna ingår i den offentliga forskningsfamiljen, enligt mitt sätt att se det. Vi har också andra intressenter som är villiga att finansiera forskningen vid de

små och medelstora högskolorna. Och det har vi tack vare de fasta forskningsresurserna.

Men att införa en kvalificeringstrappa menar jag inte är möjligt, i den meningen att den trappan kan inte vara en trappa där man själv väljer när man tar steget eller inte, eftersom det vid varje steg också handlar om ett åtagande från statsmaktens sida. Jag vill se det så när det gäller att få vetenskapsområden. Därför har regeringen också tagit till sig det beslutet. Det är inte längre Högskoleverkets, utan under våren blir det regeringens beslut. Får man vetenskapsområden måste det också innebära ett åtagande från statsmaktens sida. Det innebär att man inte kan kvalificera sig till ett vetenskapsområde om det inte finns resurser, och därmed blir det en budgetprövning. Vi kan inte ha en spontan trappa där högskolorna kan vandra, utan det måste vara beslut, politiska beslut och prioriteringsbeslut, som vi fattar. Och då är det sedvanlig budgetprövning som måste gälla.

Naturligtvis är kvalitetsaspekter och kvalitetskriterier möjliga att använda, men inte som ett sätt att självklart kvalificera sig till ytterligare resurser.

Jag tror att det här är viktigt för att få ett högskole- och universitetssystem som på lång sikt garanterar kvaliteten och att det är viktigt att högskolan får mycket klara signaler om hur den framtida utvecklingen kommer att se ut.

Sedan delar jag Egervärns grundläggande uppfattning att starka små och medelstora högskolor spridda över hela landet är en oerhört viktig nationell fråga, inte minst för växtkraften i de regioner som nu har fått den möjligheten och där både utbildning och forskning finns som en självklar del.

Anf. 45 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Det är med tillfredsställelse jag noterar utbildningsministerns kommentar att det ännu bör finnas mycket ogjort när det gäller den högre akademiska utbildningen och forskningspolitiken. Där har vi så pass mycket samstämmiga värderingar att samarbete är möjligt. Det tycker jag personligen känns bra, eftersom jag uppfattar att vi har i långa stycken gemensamma värderingar när det gäller synen på den akademiska utbildningen.

Jag vill ändå med viss envishet återkomma till kvalitetskriterierna. Jag noterar att utbildningsministern konstaterar att ett kvalitetskriterium skulle kunna vara andelen forskarutbildade lärare. Jag håller självfallet med om att det är en viktig del. Men varför ha just bara andelen forskarutbildade lärare som ett kvalitetskriterium? Det borde kunna finnas fler att addera.

Jag förstår också rädslan för att bygga in någon sorts automatik i det hela. Jag inser också att det skulle kunna få konsekvenser för en stram och kontrollerad budgetpolitik. Men det är ju ingenting som säger att högskolorna själva automatiskt skulle få gradera upp sig utifrån den kvalitetstrappa som Centern har föreslagit. Det skulle naturligtvis kunna ske i samråd med staten och regeringen.

Om man nu ändå inser att någon form av utbildningskvalitet är nödvändig, vilket ju utbildningsministern medger, är min fundering fortfarande: Varför bara nöja sig med den kvalitet som manifesteras i form av

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

forskarutbildade lärare? Det borde kunna finnas fler kvalitetskriterier som man kan bygga in i systemet och som därmed kan vara plattform för hur högskolorna graderas.

Anf. 46 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar helt Egervärns synpunkter när det gäller kvalitetsarbete och kvalitetskriterier. Jag räknar med att under mandatperioden komma tillbaka till riksdagen med förstärkningar av vårt arbete med att stimulera till allt bättre kvalitet på våra högskolor och universitet. Det är viktigt.

Här finns ju en mängd aspekter. Det gäller studentinflytande, rekrytering av studenter och jämställdhetsfrågor, och det gäller också forskningsanknytningen.

Jag har i den här diskussionen velat peka på vikten av att vi i nästa skede, med de fasta forskningsresurser som de små och medelstora högskolorna nu har och med det aktiva forskningsarbete som där finns, ser vad som strategiskt är allra viktigast för dem. Jag skulle vilja peka ut forskarutbildningen och tillgången till forskarutbildade lärare som en viktig del.

Där menar jag att universiteten har en viktig roll. De har en stor kapacitet att också producera forskarutbildare – som näringslivet behöver, som den gemensamma sektorn behöver och som behövs i högskolevärlden som lärare.

Jag ser ingen möjlighet att införa någon typ av automatik i den utveckling som högskolorna går igenom. Det måste vara politisk prövning och budgetprövning när det gäller frågan om det skall tillskjutas mera resurser. Det kommer vi säkert att ha anledning att diskutera under mandatperioden framöver.

Det är ingen tvekan om att den politik vi gemensamt har bedrivit med en förstärkning av de små och medelstora högskolorna betyder väldigt mycket för landets och för regionernas tillväxtmöjligheter.

Jag vill också säga att vi skall vara väldigt rädda om våra starka forskningsinstitutioner, de traditionella universiteten. De är också av riksintresse och betyder väldigt mycket för landets möjligheter framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1998/99:134 om utbildningsnivån i glesbygden

Anf. 47 TALMANNEN:

Vi har för bara en liten stund sedan fått meddelandet att interpellanten till interpellation 134 på grund av sjukdom är förhindrad att ta emot interpellationen och att det inte heller varit möjligt att få tag på någon annan från samma parti som kan ta emot interpellationen.

Anders Sjölund har emellertid också begärt ordet i denna fråga.

Fru talman! Sofia Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att stimulera högtbildade att flytta ut till/stanna kvar i landets regioner.

I interpellationen framhåller Sofia Jonsson den betydelse som landets högskolor har för den regionala tillväxten. Det är också därför som regeringen satsat på en utbyggnad av de mindre och medelstora högskolorna, och statistiken visar att deras andel av de registrerade studenterna har ökat kraftigt. Mellan läsåren 1987/88 och 1996/97 ökade andelen registrerade studenter vid de mindre och medelstora högskolorna från 16 % till 28 %. För de följande åren 1997–2000 har riksdagen beslutat om 68 000 nya permanenta platser för högskolan. Expansionen har för åren 1997–1999 avsett hela högskolan, men en klar tyngdpunkt har legat på de mindre och medelstora högskolorna. För år 2000 har regeringen i budgetpropositionen för 1999 lämnat förslag till fördelning av 20 000 av de nämnda platserna. Förslaget rymmer såväl en fortsatt satsning på mindre och medelstora högskolor som en storstadssatsning med anledning av den storstadspolitiska propositionen (prop. 1997/98:165).

Distansutbildning och decentraliserad utbildning är båda viktiga för att öka tillgängligheten till högre utbildning. Läsåret 1996/97 läste nästan var tionde student på distans och i några län, Västernorrlands och Västernorrlands län, läste ungefär var tredje student på distans. Även om man tar i beaktande att många av dessa distansstudenter läser kortare kurser under en del av året eller i långsammare studietakt är antalet imponerande. Inom ramen för den redovisade expansionen av den högre utbildningen år 2000 ryms 1 500 särskilda platser för distansutbildning och decentraliserad utbildning.

Utvecklingen inom informationstekniken har haft stor betydelse för att underlätta kommunikationerna mellan glesbygd och större orter med ett rikare utbud av information och tjänster. Universitetsdatornätet Sunet har under de senaste åren blivit ett nät som används av alltfler. Anslutningen av läns museer och de statliga museerna och framför allt av kommunala huvudbibliotek har lett till att många personer har fått tillgång till snabba och kraftfulla förbindelser. I enlighet med förslag i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317) finns det utrymme för förstärkning av Sunet åren 2000 och 2001.

Genom riksdagens beslut har under senare år inte bara den grundläggande högskoleutbildningen vid de mindre och medelstora högskolorna förstärkts utan även deras möjligheter till forskning. Mellan år 1997 och år 1999 har tilldelade medel för forskning vid de mindre och medelstora högskolorna ökats med 67 %. Härvid har för år 1999 inkluderats medel för forskning och forskarutbildning vid de tre nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro.

Sofia Jonsson redovisar olika förslag som Centerpartiet fört fram för att få fler att bosätta sig i regionalpolitiskt prioriterade områden. Ett förslag är att avskrivning av studielån skall prövas. Utformningen av studie-stödssystemet påverkar såväl den sociala som den regionala rekryteringen till högskolan och betyder mycket för den högre utbildningen. Jag vill dock förorda återhållsamhet när det gäller sårbarhetslösningar för olika studentgrupper. Om det visar sig ekonomiskt möjligt avser jag att senare i

år presentera ett samlat förslag om studiestödssystemet för ikraftträdande efter år 2000.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att riksdagen framför allt genom beslut om utbyggnad av grundutbildningen och genom satsningen på fasta forskningsresurser vid de mindre och medelstora högskolorna skapat möjligheter för högskolan att spela en central roll i den regionala utvecklingen. I detta utvecklingsarbete har också var och en av högskolorna ett stort ansvar. Inom ramen för de mål och riktlinjer som fastställts av statsmakterna har de en viktig roll att spela i anpassningen av utbudet till de studerandes efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Enligt riksdagens beslut om ändring av högskolelagen (1992:1434, ändr. 1996:1392) skall högskolorna samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. Syftet med denna s.k. tredje uppgift vid sidan av utbildning och forskning är att öppna högskolan mot det omgivande samhället så att en kreativ miljö skapas. Härigenom skapas utvecklingsmöjligheter för såväl den högre utbildningen och forskningen som det omgivande samhället.

Anf. 49 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag vet inte om Sofia Jonsson hade varit nöjd med det svaret, men jag tackar likväl för möjligheten att få ställa de här frågorna.

Den frågeställning som Sofia Jonsson tar upp är naturligtvis oerhört komplex och viktig. Jag kommer själv från ett län där alla kommuner utom en tappar i befolkning, nämligen Västerbottens län och Umeå kommun. Västerbotten har dessutom fyra kommuner med färre invånare än 4 000. Läget är alltså bekymmersamt. Precis som interpellanten tar upp handlar det om att ungdomar flyttar till tillväxtområden där arbetstillfällen finns. Till detta kan vi foga det nationella problemet med historiskt låga födelsetal, som ytterligare späder på problemet.

Fru talman! Det finns tyvärr inga enkla lösningar på den befolkningsmässiga obalans som accelererat de senaste åren. Jag tror inte att något parti, mitt inbegripet, sitter inne med hela sanningen. Här krävs sannolikt en nationell samling om vi skall nå framgång i den här frågan. Vad vi emellertid borde vara överens om är att de lösningar som vi hittills sett och prövat inte varit särskilt framgångsrika.

I Västerbotten – återigen – räknar man med att ytterligare 5 000 personer kommer att lämna länets kommuner bara under 1999. Enbart Umeå kan, som jag sade, räkna med en viss tillväxt.

Frågan om de högutbildade personernas betydelse för befolkningsstrukturen är relevant men innehåller inte hela lösningen på obalanserna. Människor är normalt rationella och väljer därför de lösningar som passar dem själva bäst. Finns det inget arbete tillgängligt flyttar man till en annan ort. Har man inte lönsamhet i företaget slutar man. Är det krångligt att starta nytt avstår man osv. Så sker också nu.

Med andra ord måste en satsning på högre utbildning också paras med en allmän förbättring av villkoren för företagande och företagare. När konkurrensvillkoren för exempelvis jordbruket är väsentligt sämre i Norrland än i konkurrentländerna slås företagandet ut. Skatter är med andra ord utan tvekan en faktor som hindrar ett bättre företagsklimat i Norrland. När dessutom kommunikationerna i inlandet försvåras blir till slut tröskeln för hög: Man flyttar helt enkelt till annan ort.

Sofia Jonsson har givetvis rätt när hon menar att högre utbildning på en ort är positiv för viljan att stanna kvar på orten efter fullgjorda studier. Detta kunde vi se när läkarutbildningen blev verklighet i Umeå för ett antal decennier sedan. Med norrländska färdigutbildade läkare kunde vi också fylla vårdcentralerna runtom i Norrland. Vårdcentralerna befolkades. Nu ser vi dessvärre oroande tecken i skyn vad gäller just läkarutbildningen i Umeå, som inte längre orkar med att producera tillräckligt antal läkare. Jag har tidigare motionerat i den här frågan och fått svaret: Jodå, vi känner redan till detta.

Fru talman! Jag är bekymrad över att ingenting händer på den här fronten. Jag vill därför fråga utbildningsministern om han avser att ändra reglerna för anslagstilldelning till just klinisk forskning och utbildning för att rätta till de obalanser som finns och som tenderar att växa.

En annan fråga som interpellanten berör är distansutbildningen och den decentraliserade utbildningen i landet. En bild från dagens verklighet berättar t.ex. att en tänkt lärarytbildning i Lycksele, 13 mil innanför Umeå, skulle starta i höst men inte kan bli av därför att Umeå universitet inte har ekonomiskt utrymme för detta. Distansutbildning och decentraliserad utbildning kostar extra mycket, varför det måste vara rimligt att anpassa anslagen till lärosäten efter de uppdrag dessa förväntas genomföra.

Min sista fråga till ministern, fru talman, blir därför om ministern vill medverka till ett regelverk som tar fasta på omständigheten att decentraliserad utbildning faktiskt kostar extra pengar för utbildningsanordnaren.

Anf. 50 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Anders Sjölund tar upp ett par frågor varav den första, den som gäller läkarutbildningen och den kliniska forskningen, naturligtvis har vikt för regionalpolitiken. Den ligger något vid sidan av interpellationens huvudämne, men jag kan ge det beskedet att regeringen har ett avtal med de olika landstingen när det gäller den kliniska forskningen och läkarutbildningen. Det har funnits en kritik under ett stort antal år, från riksdagen och från enskilda landsting, mot fördelningen inom detta system. Samtidigt har resursfördelningen inom den övriga högskoleutbildningen förändrats kraftigt. Därför är detta avtal nu uppsagt. Det finns en femårig uppsägningsperiod, och det pågår diskussioner om omförhandling av ett nytt avtal mellan staten och landstingen kring de här frågorna. Innan den diskussionen är slutförd är jag inte beredd att ge mig in i diskussioner om fördelningen av resurser mellan de olika landstingen och avvägningen däremellan. Det är just detta som resonemangen med landstingen skall handla om.

Distansutbildning och decentraliserad utbildning är den andra fråga som Anders Sjölund tar upp. Det är klart att båda dessa är ett viktigt verktyg för att skapa möjligheter i bygder där det inte är realistiskt att ha en egen högskola men där behovet av högre utbildning likväl finns. Det har också använts med framgång av inte minst Umeå universitet och Luleå universitet, vilka står som huvudman bakom många utbildningar av den här sorten.

Vi kommer att få tillfälle att komma tillbaka till detta. I vårt program för utbyggnad av högskolan har vi ju, som jag nämner i interpellations-

svaret, reserverat 1 500 platser för decentraliserad utbildning och distansutbildning.

Det som nu sker i övrigt sker inom universitetens och högskolornas egna ramar och med ett stort intresse från universiteten och högskolorna. Det är klart att det är viktigt för dem att vara synliga i sin bygd, att bidra med utbildning på fler ställen än just där man råkar ha sin huvudort. Det har man visat ett stort intresse för att göra. Det finns i dag ett ganska väl utbyggt engagemang, inte minst från Umeå universitet.

Anf. 51 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret om läkarutbildningen. Jag tolkar det så att ministern återkommer i den här frågan och att han också har insett problemet ute i landet, inte minst uppe i Norrland där den här frågan är av största vikt.

Sedan säger ministern att man inom ramarna kan utföra decentraliserad utbildning. Det är nog riktigt, men problemet är just att det kostar extra mycket pengar. Utbildningsanordnarna säger själva att om man väljer att lägga extra pengar på detta så försvinner andra utbildningssatsningar på högskolan. Man gör alltså det valet, och då drabbas speciellt glesbygden på *det* sättet.

Jag har en sista fråga till ministern. Jag ställde en fråga här i kammaren för en vecka sedan om akademikerflykten från landet och fick då svaret att det väl var helt okej att man flyttar utomlands. Jag kan dela uppfattningen att det är trivsamt för individen som sådan att åka utomlands. Nationellt blir det dock ett problem om 15–20 % av de nyutbildade akademikerna flyttar utomlands och vi inte får någon valuta nationellt för de insatser som vi har gjort.

Det här visar ju på att det är någonting som är snett i landet om man inte riktigt trivs där. Eller hur skall vi tolka det hela?

Anf. 52 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är trevligt att Anders Sjölund passar på att diskutera fler breda ämnesområden som ligger något vid sidan av interpellationen. Men den möjligheten tar jag gärna.

Jag måste säga att det var en lätt bisarr tolkning av det svar som jag gav Anders Sjölund i frågestunden. Det som vi ser i dag är effekten av allt öppnare nationsgränser – att våra ungdomar har uppmuntrats av föräldrar och skola att lära sig språk, att söka sig ut i världen och att skaffa sig erfarenheter. Jag tycker att det i grund och botten är väldigt positivt om vi som land blir alltmer internationaliserat också i den meningen att människor av lust och intresse under perioder söker sig utomlands. Det mår Sverige som land väldigt väl av.

Vi har inte en stor flykt av människor från Sverige. Det är klart att internationaliseringen betyder att vi efter hand kommer att få press på löner och förändring av lönestrukturer och kanske också förändring av skattestrukturer. Det är självklart att verkligheten måste avgöra vilken typ av struktur som vi kan ha i Sverige. Men den beskrivning som ibland ges av att vi har en stor flykt från Sverige är ju inte förenlig med verkligheten. Vi har människor som har en attraktiv utbildning som söker sig utomlands. Men vi vet också att väldigt många av dem kommer tillbaka. Efter hand kommer det säkert att vara så att människor söker sig utomlands i

än större utsträckning och kanske också stannar kvar. Det kan påverka skatter och utbildningssystem, men det är inget skäl för att ompröva välfärdspolitiken i stort.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.31 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

11 § Svar på interpellation 1998/99:124 om barntandvården

Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Lennart Kollmats har frågat mig vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att säkerställa konkurrensneutraliteten mellan offentlig och privat tandvård och öka valfriheten i valet av tandläkare för barn och ungdomar i åldrarna upp till 20 år.

Landstingen har enligt tandvårdslagen ansvaret för den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården.

Landstingen har möjlighet att anlita annan vårdgivare än folktandvården för att utföra den tandvård som landstingen har ansvaret för. Detta tillägg gjordes för att öka inslagen av konkurrens i den kommunala verksamheten.

I förarbetena till tandvårdslagen anges att samhällets ansvar är särskilt stort för att barnen skall få så goda startmöjligheter som möjligt i livet. Det är särskilt viktigt att på olika sätt söka nå de barn som lever under besvärliga sociala betingelser och därför riskerar att gå miste om vård. Ansvaret för barnens och ungdomarnas tandhälsa kräver därför särskilt aktiva insatser från samhällets sida. Den vuxnes förutsättningar att uppnå och bibehålla en god tandhälsa bestäms i mycket stor utsträckning av hur tandvården utformas under barndomsåren.

Möjligheten att anlita annan vårdgivare innebär inte att landstingens ansvar för att alla barn och ungdomar tillförsäkras en god munhälsa förändras. Landstingen har fortfarande ett ansvar för att se till att alla barn nås av regelbundna hälsokontroller och att utvecklingen av barnens munhälsa följs upp, i synnerhet för de barn som har ogynnsamma sociala förutsättningar.

Socialutskottet anförde i sitt betänkande 1997/98:SoU25 *Reformerat tandvårdsstöd* att utskottet såg positivt på en utveckling där landstingen införde möjligheten till s.k. fritt tandläkarval inom barn- och ungdomstandvården som ett led i förbättrade konkurrensvillkor mellan privat och offentligt bedriven tandvård. Det var enligt utskottets mening ange-

läget att fler landsting utnyttjade möjligheten att konkurrensutsätta verksamheten när förutsättningar förelåg.

Landstingsförbundets kongress beslutade år 1998 att bifalla en motion om fri barn- och ungdomstandvård och tillkännagav som sin uppfattning att barn och ungdomar i Sverige skulle ha möjlighet att på lika villkor välja mellan offentliga och privata vårdgivare.

Av en nyligen genomförd enkät framgår att 61 % av barnen har frihet att välja vårdgivare. Ett antal landsting överväger att införa en sådan möjlighet, vilket skulle ge ytterligare 15 % av barnen valfrihet. Återstående landsting överväger för närvarande inte att införa ett fritt vårdval.

Nästan alla landsting har inrättat beställarfunktioner för att på ett bra sätt kunna hantera sitt nya åtagande när det gäller tandvård för äldre och funktionshindrade och tandvård för personer som har behov av särskilda tandvårdsinsatser som ett led i en sjukdomsbehandling under begränsad tid. Genom att dessa beställarfunktioner inrättats torde det finnas goda förutsättningar för att landstingen relativt snabbt skall kunna uppnå målet om fritt val av vårdgivare för alla barn.

Enligt vad jag inhämtat följer Landstingsförbundet noga utvecklingen i landstingen på denna punkt mot bakgrund av nämnda kongressbeslut. Jag kommer för egen del att följa frågan uppmärksam och att regelbundet ha kontakt med Landstingsförbundet för att vi gemensamt skall kunna verka för att utvecklingen fortskrider på ett tillfredsställande sätt.

Anf. 54 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Först ber jag att få tacka socialministern för svaret. Jag är positivt överraskad över innehållet dels mot bakgrund av socialministerns svar för fyra veckor sedan i den allmänpolitiska debatten, dels mot bakgrund av den allmänna socialdemokratiska politiken.

Jag vet inte om socialministern minns det men jag ställde i en replik den 20 januari just en fråga om barntandvårdsmonopolet. Svaret jag då fick var så anmärkningsvärt att det föranledde mig att skriva den här interpellationen för att ge möjlighet att tänka efter ett tag.

Den 20 januari var svaret att när det gäller just tandvården såg socialministern inga skäl att ändra det system som nu råder; detta alltså efter frågan om socialministern kunde tänka sig att slopa landstingsmonopolet för myndiga svenskar och även för barn och ungdomar och därmed förbättra välfärden genom ökad valfrihet. I nästa replik var svaret att det var väldigt svårt att se poängen med att ändra detta.

Jag gissar att svaren kom till något för hastigt. Den socialistiska kompassen pekade väl i samma riktning som alltid, och då blir det fel. Det i sig är inget nytt. Det finns fortfarande en tendens att socialdemokrater reagerar med förlängda mårnen när det gäller driftkonkurrens inom områden som helt eller delvis finansieras solidariskt av alla oss skattebetalare. Väldigt många socialdemokrater anser att egenregidrift är det som bäst gagnar allmänheten.

Beträffande svaret i dag har jag inget att erinra mot historieskrivningarna. De överensstämmer helt med de uppgifter som jag har fått. Det är uppenbart att en majoritet av barnen i Sverige har den valfrihet som jag eftersträvar, samtidigt som en majoritet av landstingen inte har infört den. Det tycks också vara så att det i huvudsak är i socialdemokratiskt styrda landsting som motståndet är störst.

Min fråga var vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att säkerställa konkurrensneutraliteten mellan offentlig och privat tandvård och öka valfriheten i valet av tandläkare för barn och ungdomar i åldrarna upp till 20 år.

Socialministerns svar blir att han kommer att följa frågan med uppmärksamhet, och – här kommer en mycket intressant del – han vill gemensamt med Landstingsförbundet kunna verka för att utvecklingen fortskrider på ett tillfredsställande sätt”.

Jag är inte helt på det klara med vad ”tillfredsställande” är, men en välvillig tolkning torde ändå, mot bakgrund av att Landstingsförbundets kongress bifallit en motion om fri barn- och ungdomstandvård, vara att socialministern också gärna ser att de återstående 39 procenten av barnen i Sverige får möjlighet att själva eller tillsammans med sina föräldrar välja tandläkare, offentlig eller privat.

Därmed tror jag att vi på ett helt annat sätt får en rättvis konkurrenssituation mellan offentliga och privata tandläkare och att man får bort misstänksamheten mot att barn- och ungdomstandvården subventionerar vuxentandvården med andra skattemedel än de som finns i tandvårdsförsäkringen.

Jag tror att det, även om man konkurrerar, är viktigt med ett gott samarbetsklimat för att uppnå vårt gemensamma mål, nämligen en hög kvalitet på tandvården och en god tandhälsa både hos barn och hos vuxna. Det här innebär också att vi ger människor ökad makt över sitt eget liv, ett nog så viktigt liberalt mål.

Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är nog inte bara svar som kan uppfattas på olika sätt. Även en fråga kan uppfattas på olika sätt. När Lennart Kollmats förra gången frågade mig var jag övertygad om att frågan egentligen handlade om att ändra det grundläggande regelverket när det gäller tandvården. Det menar jag att det inte finns några skäl för.

De principer som nu är fastställda tycker jag är alldeles utmärkta. De kombinerar detta med samhälleligt ansvar, dvs. landstingens ansvar för att ge barn och ungdomar en god tandvård, och möjligheten att arbeta för det som Lennart Kollmats kallar för fri tandvård, dvs. möjligheten att välja tandläkare.

Om Lennart Kollmats hade frågat lite mera precist skulle jag kanske ha förstått frågan bättre. Då hade svaret blivit just det svar som jag i dag har överlämnat, nämligen att det system som vi har och de beslut som är fattade är alldeles utmärkta sett både till vad riksdagen fattat för beslut och till vad Landstingsförbundet har fattat för beslut. Jag är för att landstingen väljer att erbjuda fritt val.

Vi kan väl konstatera att denna process uppenbarligen är på gång. Ett antal landsting överväger att göra detta. Det är säkerligen alldeles sant att det här i någon mån skiljer partierna ute i landstingen åt. Men jag tror att det framför allt handlar om att tandvårdssituationen i dag ser mycket annorlunda ut. Från en tidigare bristsituation kan vi nu konstatera att det på alltfler håll faktiskt inte är en bristsituation som gäller för tandvården. Nu handlar det faktiskt om att anstränga sig för att erbjuda en större konkurrens och en större mångfald, vilket bör vara en viktig uppgift också

för landstingen. Jag är övertygad om att fler landsting kommer att välja den modellen.

Då kan vi konstatera att det väl gäller att vi gemensamt ser till att våra hembygdslandsting snabbt fattar beslut. Där jag är född, i Blekinge läns landsting, har man inte fattat något beslut. Där saknas denna valfrihet. I Halland har man inte fattat beslut men man överväger detta, så om vi tar kontakt med våra hemorter kan vi kanske få en ändring till stånd.

Anf. 56 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Vi skall inte gråta över spilld mjölk, men jag beklagar att jag tydligen uttryckte mig något luddigt. Samtidigt är jag kanske lite förvånad med tanke på de svar som jag fick. Men vi skall inte dra upp det mer. Jag gläder mig mer åt de svar som ges i dag. De indikerar att vi, gissningsvis inom kort, har denna valfrihet i hela Sverige. Jag värnar då starkt de här 39 procenten. Det är klart att man värnar om minoriteter, inte minst som folkpartist.

Jag kommer också att följa det här ärendet, som socialministern sade, även i Halland. Det är ju lite tragiskt att ett landsting som har varit borgerligt sedan 1863 inte har infört detta än. Men det beror inte på Folkpartiet, utan det beror på socialdemokrater, vänsterpartister och centerpartister, som ihärdigt under många år har avslagit motioner och andra yrkanden i den här riktningen. Men jag ser fram emot en ökad valfrihet, inte för egen del, men för alla våra ungdomar upp till 20 år.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1998/99:131 om hälso- och sjukvården i hela landet

Anf. 57 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Kenneth Johansson har ställt flera frågor till mig som handlar om hur en god hälso- och sjukvård skall kunna säkerställas i glesbygden och på mindre orter.

Som Kenneth Johansson säkert känner till har Kommunala utjämningsutredningen nyligen till regeringen överlämnat betänkandet *Kostnadsutjämnning för kommuner och landsting* (SOU 1998:151). I betänkandet övervägs bl.a. frågan om kompensation för befolkningsminskning inom kommuner och landsting. Utredningen föreslår dock inte någon sådan kompensation för landstingen, bl.a. mot bakgrund av utredningens förslag om en ny beräkningsmodell för hälso- och sjukvård. Denna modell innebär att merkostnader på grund av gles bebyggelsestruktur beräknas för sjukhusvård, primärvård, ambulansverksamhet och sjukresor. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Efter remisstidens utgång den 1 mars kommer utredningens förslag att beredas inom Regeringskansliet.

I fråga om alternativa driftsformer inom vård- och omsorgssektorn är min principiella inställning att vården och omsorgen är ett samhällsansvar. Verksamhet inom vård och omsorg skall finansieras solidariskt, dess inriktning och omfattning avgörs i demokratiska val och med ett

tydligt politiskt ansvar. Huvuddelen av vården och omsorgen kommer även i framtiden att drivas i offentlig regi. Alternativa driftsformer, såsom privata vårdföretag, kooperativ etc., kan emellertid mycket väl komplettera den offentliga vården och omsorgen. För att stimulera till förnyelse och hitta nya lösningar och vårdmetoder bör sjukvårdshuvudmännen, enligt min uppfattning, aktivt verka för mångfald i fråga om organisations- och driftsformer.

När det gäller Samverkansdelegationens slutbetänkande *Klara spelregler* inväntar regeringen nu den pågående utredningen om sjukvårdsupphandling, som i centrala delar hänger samman med Samverkansdelegationens betänkande. I denna utredning analyseras tillämpningen av lagen om offentlig upphandling på hälso- och sjukvårdstjänster. Utredningen skall redovisa sitt uppdrag den 15 mars. En proposition gällande privata vårdgivare kommer således att kunna överlämnas till riksdagen tidigast under hösten 1999.

Vad beträffar frågan om personalförsörjningen har regeringen tagit flera initiativ i vilka det regionala perspektivet är en viktig aspekt.

I propositionen om läkarnas vidareutbildning gjorde regeringen bedömningen att ett nationellt planeringsstöd behöver inrättas för att skapa bättre överblick och verka för en mer långsiktig bedömning av den framtida läkarförsörjningen. Regeringen har för avsikt att tilldela Socialstyrelsen ansvaret för det nationella planeringsstödet som bör kunna införas fr.o.m. den 1 juli 1999.

Regeringen beslutade vidare i juni 1998 att inrätta en kommission med uppgift att kartlägga utbildningsbehoven samt föreslå åtgärder för att underlätta rekryteringen av personal till vård- och omsorgssektorn.

Socialdepartementet har därutöver, inom ramen för äldreprojektet, tillsatt en arbetsgrupp för att göra en särskild översyn av utbildnings- och kompetensbehoven samt den framtida personalförsörjningen inom äldreomsorgen.

Regeringen är även i övrigt väl medveten om betydelsen av en ökad generell utbildningsnivå hos befolkningen i allmänhet och hos nyckelpersoner i synnerhet i de regionalt mest utsatta områdena. Detta gäller för hälso- och sjukvården, men också för t.ex. näringslivet, som är av avgörande betydelse för områdenas utveckling.

Jag anser, liksom Kenneth Johansson, att en likvärdig vård och omsorg i hela landet är av största vikt. Det är naturligtvis kommuner och landsting som är ansvariga för att alla medborgare får vård och omsorg av hög kvalitet. Jag anser emellertid att det krävs nationella mål på fler områden än i dag och en löpande utvärdering av verksamheterna för att åstadkomma detta. Jag avser att arbeta i denna riktning.

Även om jag har stor förståelse för den problembild som Kenneth Johansson tar upp menar jag att man trots allt kan se positivt på den framtida hälso- och sjukvården i ett regionalpolitiskt perspektiv. Förutom vad jag har redovisat här pågår det en utveckling i landet kring de regionala frågorna. I många län samverkar landstings- och kommunpolitiker i organiserade former för att åstadkomma en positiv utveckling för sin region.

Jag vill slutligen erinra om det resurstillskott som nu successivt tillförs kommuner och landsting under en femårsperiod. Resurstillskottet syftar bl.a. till att säkra kvaliteten inom vården och omsorgen.

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 58 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret. Bakgrunden till mina frågor är självfallet den djupa oro som jag och många med mig känner över att vårt land faktiskt håller på att kantra, en utveckling som på många sätt är förödande och som alla förlorar på.

Den stora befolkningsminskning som sker i flertalet av våra län och kommuner innebär minskade skatteintäkter och begränsar underlaget för vården, för omsorgen och för den sociala servicen. Medan sjukhusen i glesbygden tvingas minska sin kapacitet ökar trycket på storstädernas sjukhus. I t.ex. mitt hemlandsting, Dalarna, innebär en fortsatt minskande befolkning i kombination med skatteutjämningsförslaget att landstinget får ca 100 miljoner kronor mindre att röra sig med år 2003. Samtidigt måste operationer ställas in på grund av för stor överbeläggning vid våra storstadssjukhus. Läger vi dessutom till alla de underskott som redan finns i många landsting visar detta självfallet en mycket allvarlig bild för hela landet.

Socialministerns svar stillar tyvärr inte riktigt min oro. Visst är det bra med ”förståelse för den problembild som Kenneth Johansson tar upp” och visst är det bra att se positivt och vara optimist. Det räcker dock inte på långa vägar. Det som krävs för att hela landet skall ges förutsättningar att utvecklas är insikt och det är framför allt handling.

Centerpartiet efterlyser en kraftfull decentraliseringspolitik som inte enbart handlar om bidrag och stöd till lokala arbetsmarknader. I grunden handlar det om den sociala servicen och allas självklara rätt till trygg vård och omsorg oavsett var i landet man bor. Det decentraliserade samhället gagnar vården och omsorgen i hela vårt avlånga land.

Herr talman! Jag beklagar att inte Skatteutjämningsutredningen tagit till sig Centerpartiets förslag att ge landstingen kompensation för snabba och kraftiga befolkningsminskningar. Jag hoppas fortfarande på socialministerns stöd efter remissomgången. Här finns chansen att visa handling. Är socialministern beredd att ta den chansen?

Vi har samma uppfattning beträffande den solidariska finansieringen av vården och omsorgen, likaså om betydelsen av mångfald i fråga om organisations- och driftsformer. Det gläder mig att det nu verkar hända något med Samverkansdelegationens slutbetänkande *Klara spelregler*. Det är på tiden.

I min interpellation tar jag särskilt upp de kooperativa lösningarna, som många gånger visat sig vara en framkomlig väg. Jag vill fråga: Är socialministern liksom jag intresserad av att förbättra förutsättningarna för kooperativa lösningar och i så fall hur?

Till sist: Kan socialministern ge några konkreta exempel på åtgärder för att säkra personalförsörjningen inom vissa nyckelgrupper i alla delar av landet?

Anf. 59 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag måste nog göra Kenneth Johansson en smula besviken. Han ställer frågor på ett område där beredningen i Regeringskansliet inte är klar, där vi inte har fått möjligheter att se hur remissvaren ser ut och därför inte har kunnat väga samman synpunkterna till ett väl avvägt förslag. Frågan om utjämningsystemet kommer vi att få en chans att diskutera. Det har meddelats från regeringens sida, från ansvariga stats-

råd, att det kommer ett förslag till riksdagen med anledning av utredningen. Då får vi möjlighet att diskutera detta.

Detsamma gäller personalsituationen och vilka åtgärder som kan vidtas för att säkra den långsiktiga personalrekryteringen. Regeringens särskilda kommission arbetar med detta, och den skall lämna sin slutrapport till sommaren. Det blir möjligheter att återkomma även till detta.

Däremot vill jag berömma inte bara Kenneth Johansson utan faktiskt också Centerpartiet för uppgörelsen med Socialdemokraterna i en fråga som inte direkt tycktes ha att göra med detta, nämligen försvarsfrågan. Jag tror att situationen är följande.

Om vi, som både Kenneth Johansson och jag har, som utgångspunkt för den framtida vårdpolitiken har att alla skall ges vård på lika villkor oavsett var de bor i landet, måste vi räkna med att vården långsiktigt kräver ökade resurser. Om vi inte vill att dessa anspråk skall innebära en våldsam ökning av de samlade offentliga åtagandena, är det en klok politik att långsiktigt flytta över resurser från försvaret, som av naturliga skäl inte kommer att spela samma roll som det har gjort tidigare, till vården.

Jag vill alltså gärna berömma Centerpartiet, framför allt därför att det handlar om en långsiktig strategi för att dels klara offentliga åtaganden, som av nationalekonomiska skäl inte får bli hur stora som helst, dels klara ambitionen att ge vård till alla på lika villkor, dels inse att en sådan vård, om den skall fungera för alla delar av landet, faktiskt kräver ökade resurser. På det området strävar vi alltså alldeles uppenbart åt samma håll.

När det gäller övriga frågor som Kenneth Johansson har ställt hoppas jag få en chans att återkomma.

Anf. 60 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! När det gäller effekterna och konsekvenserna av försvarsuppgörelsen har vi ett gemensamt intresse av att se till att de miljarder som nu frigörs kommer att på bästa sätt användas till vård och omsorg. Vi är eniga om att det ger bättre och ytterligare förutsättningar för att klara en bra vård och omsorg i hela landet.

När det gäller skatteutjämningen kan jag väl ha förståelse för att socialministern inte kan föregripa remissvaren och diskussionen i anslutning till dem. Jag tipsar bara om den centerreservation i Skatteutjämningsutredningens betänkande som gäller att även landstingen skall få kompensation för större befolkningsminskningar. Det är ju så att betydande delar av hälso- och sjukvårdens struktur och kostnader inte kortsiktigt kan förändras, även om befolkningen minskar.

Jag tycker att detta är ett mycket hållbart resonemang, som jag hoppas att socialministern och regeringen kommer att kunna ta till sig efter remissomgången. Personalförsörjningen är på många ställen i vårt land ett jättestort problem, speciellt när det gäller nyckelgrupper. Jag har inget att invända mot de redovisningar som görs av aktiviteter. Det gäller bara att vi nu kan gå från ord till handling. Det handlar om att komma fram till speciella åtgärder under speciella förutsättningar. Ett sådant förslag, som redovisats av Centerpartiet, är att man för att locka till sig nyckelgrupper i arbetskraften t.ex. skall kunna ge möjlighet till avskrivning av studielån

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på
interpellationer

i vissa svårrekryterade områden. Enligt uppgift har detta visat sig ha en positiv effekt i Norge. Här behöver ytterligare åtgärder vidtas.

Jag vill till sist tacka för det svar som socialministern har givit. Jag hoppas att vi skall kunna se till att ha en bra hälso- och sjukvård med hög kvalitet även fortsättningsvis över hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1998/99:96 om åtgärder för att förbättra inommiljön

Anf. 61 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar för att stimulera och utveckla forskningen om inommiljön, vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra produktkontrollen av byggnadsmaterial samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att stimulera experimentbyggandet.

Inledningsvis vill jag betona att jag ser det som mycket angeläget att vi så snart som möjligt får fram kunskap om de faktorer och samband som förorsaker och bidrar till sjukdomstillstånd föranledda av inomhusmiljön. Inom mitt ansvarsområde ligger att söka klarlägga vilken inverkan byggnader har på dessa förhållanden.

Den bakgrundsredovisning som Ulla-Britt Hagström lämnar i interpellationen tyder på att vi har samma grunduppfattning, dvs. att inomhusmiljön påverkas av en rad olika faktorer.

Det förhållandet att människor vistas i många inomhusmiljöer enbart under ett dygn, för att inte nämna sammantaget under sin livstid, komplicerar sökandet efter orsakssamband. Forsknings- och utredningsprojekt med tvärvetenskaplig ansats torde, som också Ulla-Britt Hagström anger, behövas för att finna orsakerna. Sådana projekt pågår som förhoppningsvis kommer att ge underlag för att flytta fram positionerna.

Av vad jag nu sagt framgår att jag för dagen inte kan göra några preciserings- och utvecklingsbehov inom detta viktiga och stora område som inomhusmiljön och dess påverkan på människor utgör måste självfallet i hela deras vidd väga tungt i det kommande arbetet med ställningstagande till inriktning och omfattning av den framtida forskningspolitiken.

När det gäller produktkontrollen av byggnadsmaterial har produktsäkerhetslagen till ändamål att motverka att produkter – bl.a. byggnadsmaterial – orsakar skada på person eller egendom. Konsumentverket utövar tillsyn över att lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av den efterlevs. Bestämmelser om hantering av kemiska ämnen finns i miljöbalken. Syftet är att förhindra att människors hälsa eller miljö skadas av kemiska produkter.

Material, konstruktioner eller anordningar kan enligt den s.k. byggnadsverkslagen typgodkännas för användning i byggnader. Jag delar Ulla-Britt Hagströms uppfattning att det är angeläget att EU:s byggproduktdirektiv genomförs. Direktivet föreskriver att byggnadsverk skall uppfylla sex väsentliga krav, om bl.a. brandskydd, hygien, hälsa och miljö. Byggprodukter skall vara lämpliga för avsedd användning och

anges vara det, om de har sådana egenskaper att det byggnadsverk i vilket de skall ingå kan uppfylla de tekniska egenskapskraven. Det pågår nu ett omfattande arbete med att utarbeta standarder och provningsmetoder för ändamålet. Kontrollen av marknaden skall skötas av ett särskilt utpekat organ.

Det beskrivna arbetet med tillämpningen av byggproduktdirektivet kommer att ta något år ytterligare.

För dagen är jag alltså inte beredd att föreslå ytterligare åtgärder för någon ny form av produktkontroll, även om sådana kan bli aktuella i framtiden.

Den tredje frågan handlar om åtgärder för att stimulera experimentbyggande. Jag följer det arbete och de projekt som pågår mycket intresserat. Jag är övertygad om att vi kan dra lärdomar av detta och kan lägga det till grund för olika insatser. Det är dock för tidigt att i dag precisera vilka konkreta åtgärder som kan komma i fråga.

Anf. 62 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka miljöminister Kjell Larsson för ett positivt svar. Det känns tryggt att få bekräftat att ministern har samma grunduppfattning som jag själv har. Jag hade dock förväntat mig lite mera konkreta svar om forskning, produktkontroll och experimentbyggande. Det faktum att Institutet för hälso- och sjukvårdsekonomi uppskattat de samhällsekonomiska konsekvenserna av sjuka hus till flera miljarder kronor per år kräver förebyggande arbete för att långsiktigt minska kostnaderna. Det handlar om ökad sjukfrånvaro, nedsatt produktivitet i arbetslivet, ökade vård- och behandlingskostnader inom sjukvården och minskad livskvalitet, faktorer som måste angripas i ett helhetstänkande också vad gäller bostäder och skolor. Det är faktiskt så att personer födda efter 1970 löper större risk än andra att bli allergiker.

Det tvärvetenskapliga forskningsprojektet Det sunda huset borde få leda fram till ett nationellt handlingsprogram för inomhusmiljön. Jag skall inte ytterligare relatera till min interpellation – den har ministern läst och svarat på – men det behövs ett samlat nationellt handlingsprogram. Forskningen måste få resurser för att ytterligare konstatera vilka faktorer som leder till byggnadsrelaterad ohälsa.

Miljöministern säger att han för dagen inte kan göra några preciseringar beträffande forskningen om inomhusmiljön. Men anser ministern att inomhusmiljön är ett viktigt område för den utredning som pågår sedan maj 1998 där miljöfrågorna skall lyftas fram? Är inomhusmiljöfrågorna viktiga?

Ministern anser att det förhållandet att vi vistas i olika byggnader under ett dygn komplicerar situationen. Det är så. Men ett område som regeringen borde ägna mer uppmärksamhet åt är skolorna. Sveriges Provnings- och Forskningsinstitutets rapport 220 skolor – Skador och fel i skolbyggnader är ett exempel på detta.

Under perioden 1978–1997 har institutet undersökt mer än 220 skolbyggnader. I de flesta av dem fann de skador. Det gällde skador i byggnadsmaterial, funktioner, installationssystem och byggnadsdelar. Mycket handlar om fuktsäkerhet, lufttäthet och luftbehandling. De flesta skadorna har påvisats i byggnadernas undre delar, dvs. problem i grunderna. Mycket handlar om brist på skötsel och underhåll och dålig kunskap om driften. Dessa saker skall ju skötas av kommunerna, men på grund av

regeringens politik lider kommunerna ofta brist på resurser. Regeringen har också möjligheter att tillföra kommunerna kunskaper om kvalitets-säkring.

Är Kjell Larsson beredd att ge Byggforskningsrådet medel så att man kan stimulera projekt med hållbar sanering av skolor och daghem? Detta kan göras dels med hjälp av den kunskap som redan finns, dels genom forskningsinsatser för att ytterligare belägga orsaker till sjuka hus och vilka saneringsåtgärder som är lämpliga i olika fall.

Vid invigningen av Innemiljöåret i Sollentuna sade Kjell Larssons statssekreterare att medel skall avsättas för direkt allergisanering. Kristdemokraterna har begärt att 200 miljoner kronor skall avsättas för direkt sanering av bostäder, skolor m.m., men har fått avslag på denna begäran. Det verkar nu som om vi också ekonomiskt är inne på samma linje. Vi har stora förväntningar på regeringens vårproposition vad gäller frågorna om innemiljön.

Anf. 63 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Jag är själv otålig i den här frågan, precis som interpellanten. Jag upplever starkt vikten av att uppmärksamma innemiljön. Jag brukar själv säga att tidigare var innemiljön ute och utemiljön var inne. Nu skall vi se till att även innemiljön blir inne.

Jag har vid ett flertal tillfällen med stor respons tagit upp frågan om allergier. Även interpellanten är inne på denna fråga. Att barnallergierna ökar och ökar är en oerhört stark varningssignal. Där råder en positiv utveckling för barns hälsa i övrigt, men på allergiområdet sker det en ökning. Det måste sporra oss alla till krafttag, både att finna orsakssamband och att sätta in åtgärder. Jag kommer att ta en diskussion med kommunerna om just skolmiljön – som interpellanten nämnde.

Vi skall inte ha någon diskussion om vem som kan ge kommunerna bäst resurser. Jag delar inte interpellantens synpunkt på regeringens beredvillighet att ge kommunerna resurser.

Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag blir glad att miljöminister Kjell Larsson säger att barnallergierna skall uppmärksammas och att det skall ske diskussioner med kommunerna.

Jag vill ytterligare slå ett slag för Byggforskningsrådets forskningsinsatser i insatsområdet Det sunda huset. Jag har själv försökt att studera området, och jag har lärt mig en hel del. Det handlar om målinriktad kunskapsuppbyggnad och tvärvetenskaplig forskning. Det är nödvändigt för att uppnå preciserade mål – vissa inom tre år, och vissa inom sex år. Här finns forskare från områdena arkitektur, medicin, kemi, beteendevetenskap, bygg- och installationsteknik. Där sker också juridisk och ekonomisk forskning. Allt detta sker i nära samverkan med de organisationer som jobbar praktiskt inom området.

Man trodde att finansieringen skulle bli 30 miljoner kronor per år. Den är nu nere i 10 miljoner kronor per år. Skall det nu bli en breddning till samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning över hela det tvärvetenskapliga området måste det bli ett nationellt program. Det handlar fortfarande om att klarlägga risker för uppkomst av de allt vanligare allergierna och annan överkänslighet. Miljöfaktorerna är också besvä-

rande när en allergi redan finns. Det måste uppmärksammas vad som kan förvärra en redan utvecklad allergi.

Regeringen har gjort bra satsningar på ekologiskt byggande. Där har regeringen gjort bra saker. Det området kommer säkert att utvecklas. Här kommer det säkert att bli nya tekniska lösningar där det finns begränsade erfarenheter. Därför är det viktigt med experiment- och demonstrationsbyggande så att det verkligen går att följa upp byggnationerna. Det måste ske vetenskapliga analyser så att inte nya problem skapas. Därför borde det vara rimligt att sätta av 10 % av det som satsas på allergisäkert byggande för just vetenskapliga insatser, så att det går att göra uppföljningar och att erfarenheterna sprids.

Kriterierna för fuktproblem är fortfarande osäkra. Hur mycket bidrar fukt till biologiska och kemiska angrepp som kvalster, mögel eller emissioner? Oklarheter finns när det gäller att bedöma konsekvenserna av ny teknik baserad på naturnära lösningar, som ofta hänger samman med det ekologiska byggandet.

Miljöministern visar i sina beslut att byggforskningen är viktig. Kraven på att mäta kvalitet kommer att följas upp. Miljöministern kommer förhoppningsvis att gå i bräschen för att hjälpa kommunerna att skapa kvalitet och stimulera demonstrationsprojekt och experimentbyggande. Jag tycker att svaret om experimentbyggande var för vagt. Jag vill att ministern tar ett bättre tag i den frågan. Det gäller också tillämpningen av EU:s byggproduktdirektiv. Jag fick ett vagt svar. Ministern sade att det kommer att ta ytterligare något år. Vilka påtryckningsmedel använder ministern för att kunna snabba upp utvecklingen av EU:s byggproduktdirektiv?

Anf. 65 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Det kommer att ta ytterligare något år. Det går inte att snabba upp det hela. Det är rent praktiska problem som måste lösas på vägen. Det kommer att ta en viss tid.

Jag håller med om att mina svar borde ha varit lite mer precisa. Jag har haft ansvaret för den delen av bostadsfrågorna under några månader. Jag har haft ansvaret för Byggforskningsrådet under drygt en månad. Jag försöker nu att arbeta över hela fältet för att hitta en bra, uthållig och slagkraftig politik på området.

Jag skall gå vidare för att genomföra EU:s byggproduktdirektiv. Jag har med utgångspunkt i Boverkets material från projektet Bygg för hälsa och miljö ett antal frågor som jag vill utveckla. Det är bl.a. att öka kunskaperna om sambandet mellan ohälsa och olika egenskaper hos bostäder, skolor och daghem. Det gäller att identifiera vilka åtgärder som är av störst betydelse för att främja god inomhusmiljö och ta lämpliga initiativ på området. Det gäller att överväga en gröndeclaration av bostäder.

Jag skall stimulera resurser för energieffektivisering med upprustning av befintlig bebyggelse och samtlig nybyggnation. Jag skall stimulera forskning om hållbart byggande, inte minst via Byggforskningsrådet. Där är vi överens om att de gör och kan göra mycket värdefulla insatser.

Jag skall stödja Bo 01, den stora europeiska bomässan i Malmö. Den kan föra diskussionen och tillämpningen framåt på dessa viktiga områden.

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på
interpellationer

Jag skall ta upp en dialog med byggsektorn om hur tillgänglig kunskap när det gäller byggteknik för bättre inomhusmiljö kan tas till vara bättre på vid ny- och ombyggnation, om miljödeklaration av byggmaterial, om ökat kretsloppstänkande vid ny- och ombyggnation och metoder att öka kvaliteten i byggprocessen och frivilliga åtaganden kontra lagstiftning.

Och jag nämner det här för att visa att jag försöker sätta in de frågor som vi nu diskuterar i ett bredare sammanhang för att förbättra inomhusmiljön och för att se till att få en bättre byggprocess, en bättre utvecklingsprocess, bättre byggnader, kontor, lokaler och bostäder samt naturligtvis för att stimulera experimentbyggande. Och jag hoppas att jag nästa gång vi träffas i den här situationen kan ge lite mer konkreta besked om vad vi faktiskt kommer att göra.

Anf. 66 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag tackar för det svaret.

Det är ju så att människor förväntar sig att må bra i sina bostäder. Ingen vill bli sjuk i bostad eller skola, och vi tillbringar faktiskt 85–90 % av vår tid inomhus.

Nu vet jag att miljöministern i morgon skall besöka min hemkommun, Skövde kommun, och då vill jag gärna skicka med några saker till. Det är faktiskt så att den upplevda inomhusmiljön skiljer sig systematiskt mellan män och kvinnor. Kvinnorna besvärar mer av inomhusfaktorer. I Skövde kommun känner man mig som en person som vill arbeta också för kvinnors bästa.

Byggforskningen är verkligen också ett område där människa och teknik förenas. Det finns alltså en humanitär sida. Det handlar inte bara om teknik, utan människan är det centrala. Mycket som i dag skapar nytänkande kan skapa problem i morgon, och därför behövs det hjälpmedel för att kunna simulera och analysera luftkvaliteten inomhus. Sådana hjälpmedel saknas i dag. Man måste se byggnaden i sin helhet när det gäller olika tekniska lösningar och deras energihushållningseffekt, och för att kunna utveckla ett ekologiskt byggande och ett hållbart samhälle måste metoder och hjälpmedel utvecklas som kan tillfredsställa båda behoven, nämligen ett gott långsiktigt inomhusklimat och ett långsiktigt lågt energibehov.

Därmed vill jag hälsa miljöministern välkommen till Skövde i morgon. Det är synd att jag inte själv är hemma då.

Anf. 67 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Tack så mycket för den välkomsthälsningen! Nu när jag vet att det är din hemkommun, Ulla-Britt, så blir det ännu trevligare att åka till Skövde!

Slutligen kan jag också konstatera att vi också förenas i viljan att förbättra för kvinnorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 68 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Rolf Kenneryd har frågat vilka åtgärder jag avser bidra med för att minska den regionala omfördelning som nu pågår. Med detta förstår jag den folkomflyttning till storstäder och större städer han nämner.

Rolf Kenneryds andra fråga gäller om jag avser att kraftfullt försvara principen om att ett ordentligt kommunalt skatteutjämningsystem behövs för att ge förutsättningar för en likartad kommunal service i hela landet.

Rolf Kenneryds tredje fråga gäller om jag avser att förelägga riksdagen förslag till ändringar i nuvarande tekniska utformning huvudsakligen baserad på framlagt utredningsbetänkande.

Den kommunala skatteutjämningsutredningen tillsattes hösten 1995 med uppdrag att följa upp, utvärdera och utveckla det bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting som trädde i kraft den 1 januari 1996. Enligt direktiven skulle kommittén lämna förslag till förändringar för att förbättra systemets förmåga att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting. Uppdraget gällde i första hand systemet för kostnadsutjämning.

Kommittén överlämnade betänkandet *Kostnadsutjämning för kommuner och landsting* (SOU 1998:151) i mitten av december. Betänkandet har skickats på remiss till samtliga kommuner och landsting samt ett antal myndigheter och organisationer. Regeringen avser att efter beredning lämna förslag om utjämningsystemet från år 2000 till riksdagen i samband med 1999 års vårproposition.

Som svar på Rolf Kenneryds första fråga vill jag framhålla att de ökade regionala obalanserna är ett stort problem, och att regeringen därför vidtagit en rad åtgärder för att motverka dessa. Den långsiktigt viktigaste åtgärden är att regeringen nyligen utfärdat direktiv till en utredning om den framtida regionalpolitiken. Utredningens uppdrag är bl.a. att utarbeta en strategi för regional balans och lämna förslag till mål för den framtida regionalpolitiken och föreslå vilka olika medel som behövs för att uppnå dessa mål. Jag vill också peka på att regeringen initierat ett omfattande arbete med regionala tillväxtavtal i alla län. Det är min uppfattning att de kommuner som, trots de åtgärder som nu vidtas, kommer att ha en kraftig befolkningsminskning även fortsättningsvis kommer att behöva kompenseras för detta i utjämningsystemet.

Utjämningsystemets syfte är att skapa likvärdiga förutsättningar för alla kommuner och landsting att bedriva sin verksamhet. Inte minst inkomstutjämnningen gör systemet till ett viktigt instrument för att tillförsäkra alla delar av landet att få del av den ekonomiska tillväxten. Som svar på Rolf Kenneryds andra fråga vill jag därför säga att utjämningsystemet är en fundamental förutsättning för att kommuner och landsting i hela landet tillförsäkras ekonomiska förutsättningar att ge sina medborgare en god kommunal service.

Rolf Kenneryds tredje fråga gäller utformningen av förslagen till förändringar i systemet. Regeringen kommer vid beredningen att pröva de synpunkter som inkommer under remisstiden, men jag vill i nuläget inte

Svar på
interpellationer

gå in i en sakdiskussion om hur förslaget om kostnadsutjämningen från år 2000 skall utformas.

Anf. 69 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag ber att få uttrycka ett lite lågmält tack för svaret. Lågmäldheten föranleds av att svaret är oväntat tunt på substans. Jag hade förväntat mig att statsrådet skulle ha kunnat redovisa några egna funderingar över vad statsrådet själv kan åstadkomma inom sitt ansvarsområde för att minska de regionala obalanserna.

Men det enda statsrådet hänvisar till i svaret på delfråga ett är regeringens utredningsdirektiv och de regionala tillväxtavtalen. Jag vill peka på att det här ju icke enbart är fråga om långsiktiga åtgärder, utan det krävs också snabba sådana.

Jag hade förväntat mig att statsrådet skulle ha kunnat exemplifiera inom sitt ansvarsområde om t.ex. ökat lokalt inflytande inom arbetsmarknadspolitiken. Det skulle ha kunnat exemplifieras med ökat utnyttjande av projektmedel, finansierade nationellt eller genom EU eller både och, med kommunal och landstingskommunal medfinansiering såväl som näringslivsmedverkan. Har statsrådet några egna funderingar eller åtgärder under beredning, eller lutar sig statsrådet enbart mot regeringens samlade utredningsstrategi?

Svaret på delfråga två är mera distinkt och substantiellt. Det välkomnar jag. Frågan var om statsrådet avser att kraftfullt försvara principen om att ett ordentligt kommunalt skatteutjämningsystem behövs för att ge förutsättningar för en likartad kommunal service i hela landet. Jag tolkar svaret som att statsrådet svarar ja på den frågan, även om han använde andra ord än dem jag har använt. I så fall råder det här en samsyn oss emellan, och det gläder mig.

I praktiskt taget alla debatter i detta ämne spelar frågan om vem som vinner eller förlorar på olika förändringar en betydande roll. Det skymmer syftet med det kommunala skatteutjämningsystemet. Syftet är ju, precis som statsrådet nämner i svaret, att skapa likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att bedriva sin viktiga verksamhet. Skillnader i skattesats och verksamhetens kvalitet skall alltså enbart vara beroende av respektive kommuns eller landstings förmåga att effektivt sköta sina egna åligganden och av politisk ambitionsnivå. Det kräver ett effektivt verkande utjämningsystem som utjämnar både för inkomstskillnader och för strukturella olikheter mellan olika kommuner.

Jag har noterat att när statsrådet har citerats i medier i dessa frågor har uttalandena oftast handlat om just vinna/förlora-perspektivet och nästan aldrig om den principiella grunden för varför vi måste ha ett effektivt verkande utjämningsystem. Jag vill därför fråga statsrådet: Är statsrådet beredd att i fortsättningen i artiklar och på annat sätt utåtriktat försvara och förklara dessa viktiga principer?

Jag har respekt för att statsrådet under ett pågående remissarbete inte vill ange hur regeringens förslag till förändringar av kostnadsutjämning skall utformas. Jag vill bara uttrycka förhoppningen om att regeringen skall förmå sig till att lägga fram ett förslag som står i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag som nu remissbehandlas.

Anf. 70 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Jag tycker att det var en bra interpellation, och jag vill gärna vara med i den här debatten. Jag har läst igenom svaret och förstår att förutsättningarna för statsrådet att gå in på konkreta förslag på hur skatteutjämningsförslaget i slutändan kommer att se ut kan vara svårt eftersom det pågår en beredning.

Jag skulle i alla fall vilja säga ett par saker. Först och främst tycker jag att det var ett positivt initiativ som statsrådet Lars-Erik Lövdén tog genom att besöka olika delar av landet för att på ort och ställe skaffa sig en bild av vilka konsekvenser 1996 års utjämningsystem har kunnat ge och vilka befärade konsekvenser det nya kan komma att ge. Samtidigt har kommunsektorns ekonomi varit hårt belastad under de senaste åren på grund av saneringen av statens finanser. Arbetslösheten har nått massarbetslöshetsnivåer. Under de här förhållandena introducerades ett kommunalt skatteutjämningsystem 1996. Det innebär att samtidigt som man gjorde neddragningar och arbetslöshetssiffrorna ökade förstärktes försämringen av kommunernas ekonomi genom att de som blev utsatta för utjämningsystemet fick mindre statsbidrag. Man får komma ihåg den konsekvensen. Samtidigt har det inneburit att många av kommunerna med ökad arbetslöshet har varit föremål för en stark avflyttning. Vi har i dag en stark pågående inflyttning till storstäderna och en stark pågående avflyttning från landsbygden.

Med tanke på detta skulle jag vilja ställa en principiellt viktig fråga. Utifrån de förutsättningar som jag pekade på undrar jag om statsrådet överväger att tillskjuta mer resurser till kommunsektorn för att den skall klara av de senaste årens negativa ekonomiska situation i kommuner och landsting. Jag skulle också vilja fråga om besöken i de olika kommunerna har stärkt den uppfattning som jag tror finns, att kommunsektorn i stort lider brist på resurser. Behoven är för stora för att klara av dem med de resurser som finns i dag.

Anf. 71 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag vet inte vilka tidningar och medier som Rolf Kenne-ryd tar del av. Jag har i många olika sammanhang sedan utredningen lade fram sitt betänkande försvarat de principiella grunderna för utjämnings-systemet. Jag tycker att det är viktigt att göra det, för ibland hör man i debatten företrädare som vill bryta upp hela systemet. Då skulle vi hamna i en situation där tillväxtregionerna, de regioner som växer när det gäller skattekraft och skatteunderlag, skulle dra ifrån men att förutsätt-ningarna för att klara den kommunala vården, omsorgen och servicen i utflyttningssammanhang, kommuner med svagare skatteunderlag och tillväxt, skulle få sämre förutsättningar att klara sina åtaganden. Grun-derna i systemet är oerhört viktiga att försvara: en inkomstutjämnning som är långtgående och som fördelar tillväxtens frukter jämnt över landet, en kostnadsutjämnning som tar hänsyn till både storstadens och tillväxtreg-ionernas speciella kostnader och glesbygdens kostnader samt kostnader-na för de mer utsatta delarna av Sverige.

Jag tycker att det ibland har kommit bort i debatten om skatteut-jämningssystemet att man skall se det som en del i den totala bidragsgiv-ningen från statens sida till kommunerna. När vi gick över från de speci-aldestinerade statsbidragen till generella statsbidrag var det nödvändigt

Prot. 1998/99:56

16 februari

*Svar på
interpellationer*

att konstruera ett utjämningssystem för att skapa likartade förutsättningar. Det går inte att bara rycka ut inkomster och kostnadsutjämningen och inte blicka på de generella statsbidragen. Man skall se det som en helhet.

Så till Rolf Kenneryds resonemang om tillväxtfrågan och regionalpolitiken i stort. Det är klart att vi inte enbart genom utjämningssystemet kan åstadkomma en regional balans. Det krävs andra kraftfulla åtgärder för att motverka den starka befolkningsomflyttning som vi i Sverige är inne i. Jag vill peka på den regionalpolitiska utredningen som en mer långsiktig fråga. Tillväxtavtalsarbetena ute i kommunerna och regionerna tror jag kommer att ha väldigt stor betydelse när det gäller att motverka den befolkningsomflyttning som vi nu har.

Jag tror också att den satsning på de mindre och medelstora högskolorna, som Centerpartiet och Socialdemokraterna till rätt stora delar varit överens om, kommer att ha stor betydelse för att upprätthålla en regional balans framöver. Det är naturligtvis åtgärder inom ett brett spektrum som behövs för att motverka den kraftiga befolkningsomflyttning som just nu pågår i landet.

Till Siv Holma vill jag säga att jag på ett tidigt stadium, när utredningen presenterades, bestämde mig för att resa runt i landets kommuner i olika delar av landet för att inhämta synpunkter, studera förhållandena. Jag tyckte att det var viktigt som ett beslutsunderlag för regeringen framöver vid sidan om de remissvar som kom in.

Hur ser det ut i kommunerna? Ja, det är väldigt blandat. Det finns naturligtvis kommuner som har en relativt god ekonomisk situation, främst till följd av de kraftiga ökningarna som skett av de generella statsbidragen sedan 1997. Fram till 2001 ökar vi statsbidragen med 22 miljarder kronor – 4 miljarder till nästa år och 2 miljarder år 2001. Regeringen skall i vårpropositionen göra en samlad bedömning av hur kommunernas och landstingens förutsättningar är att klara sina åtaganden. Det gäller främst utgiftsåret 2002.

Anf. 72 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag vill gärna byta tonläge nu och anföra ett kraftfullt tack till det tillägg som statsrådet gjorde. Det är naturligtvis så att jag har missat en del av den tidningsdebatt som har förevarit. Men mitt intryck är det jag redovisade. Det ger mig anledning att särskilt tacka för tilläggen.

Det är helt nödvändigt att vi har ett effektivt verkande skatteutjämningssystem som instrument för att tillförsäkra förutsättningar för en hygglig regional balans. Jag inser och medger gärna att det kräver åtgärder i ett bredare spektrum än så, men det här är en väldigt viktig ingrediens i detta arbete.

Det är så som statsrådet säger, att det i det nuvarande politiska klimatet krävs ett kraftfullt försvar mot de politiska krafter som vill radera grundvalarna i det kommunala skatteutjämningssystemet. Vi kommer att ta vår del av det ansvaret och försvaret. Jag hoppas, och jag har också tilltro till det nu, att statsrådet tar sin del av det ansvaret.

När det gäller det breda spektrumet är det självklart så att en utbildning som är spridd över landet, inte bara den kommunala grund- och gymnasieutbildningen utan också den högre utbildningen, är ett oerhört viktigt instrument vid sidan av det kommunala skatteutjämningssystemet. Därutöver vill jag peka på att småföretagsstimulanser – småföretagen är

den sektor som egentligen har rejäla förutsättningar att etablera sig och växa i småorterna – ju också är helt nödvändiga såväl på skattesidan som på regelsystemsidan.

Avslutningsvis vill jag till min meddebattör Siv Holma säga att det är viktigt att den kommunala sektorn har tillräckligt med resurser. Vi har under den gångna mandatperioden varit med och skapat förutsättningar för att det skall kunna tillföras sådana resurser. Genom den försvarsuppgörelse som statsrådet hänvisade till har vi också gett förutsättningar för att i det längre perspektivet tillföra sådana resurser.

Det jag vill påpeka i detta sammanhang är dock att oavsett hur mycket resurser som tillförs kommunsektorn kommer betydelsen av ett effektivt fungerande skatteutjämnningssystem att finnas kvar, alldeles oberoende av nivån på dessa resurser. Det är därför som vi har anledning att slå vakt om systemet och dess funktionssätt.

Anf. 73 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Herr statsråd och meddebattör Kenneryd! Visst finns det anledning att ha en solidarisk fördelning av resurser så att det hela fungerar på avsett sätt. Diskussionen inför 1996 års skatteutjämningsförslag och även denna diskussion visar att det säkert finns all anledning att se över om effekterna blir de avsedda.

Jag utgår ifrån det som statsrådet svarade på min fråga om det fanns anledning att fördela ytterligare resurser, att de resurser som nu tillförs är tillräckliga och att det utifrån den bild som statsrådet har skaffat sig finns stora skillnader mellan kommunerna i landet. Det finns kommuner som har det relativt bra medan andra kommuner har mycket sämre förutsättningar. Det talar för att systemet kanske inte har fått avsedd effekt.

När man talar om regional balans är det väldigt viktigt att komma ihåg att kommunsektorn fungerar som en bra utjämnande faktor. Den fungerar också bra när man ser på tillväxt för att skapa ett bra näringsliv. En bra kommunsektor med den service som det innebär skapar också bra grogrund för fler arbetstillfällen inom det privata näringslivet.

Anf. 74 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Först några ord om den allmänna politiken för att åstadkomma en bättre regional balans vid sidan om utjämnningssystemet.

Jag tycker mig ändå märka en ganska positiv utveckling i det avseendet att man börjar se resultat av de mindre och medelstora högskolorna och den satsning som där sker. Fler och fler samarbetsprojekt knutna till högskoleverksamheten där kommunerna är motorn börjar nu att poppa upp.

Jag tycker mig också se en väldig kraft på många håll i landet när det gäller att engagera sig i arbetet med tillväxtavtalen. Lokalt ute i kommunerna tillsammans med näringsliv och andra parter inventerar man verkligen och går igenom vilka förutsättningar som finns just i den egna delen av Sverige för att få en bättre kraft i utvecklingen och fler arbetstillfällen och för att få en expansion och en tillväxt.

Även om statistiken är dyster över de senaste årens utveckling när det gäller befolkningsminskningen i stora delar av landet och de prognoser som landstingsförbund och andra har gjort, tror jag ändå att det kan växa

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

fram en motkraft som kan hejda denna utveckling. Det behövs också naturligtvis åtskilligt annat, men jag tycker mig se positiva tendenser.

Sedan går jag över till utjämningsystemet. Centern stod ju i hög grad bakom det nuvarande systemet och principerna bakom det. Min förhoppning är att vi skall kunna presentera ett förslag som har en god majoritet i riksdagen bland de partier som stod bakom de grundläggande principerna. Regeringen rubbar inte de grundläggande principerna, men min förhoppning är att vi skall få ett bättre underlag i riksdagen bakom en kommande proposition.

Siv Holma undrade om resurserna inom kommunsektorn var tillräckliga. Vi håller ju nu på att göra en bedömning av detta. Vi har genomfört en enkät till alla kommuner och landsting om hur deras ekonomi ser ut, vilka möjligheter de har att klara balanskravet år 2000 osv. Sammantaget visar resultatet av denna enkät att kommunsektorn som helhet kommer att vara i balans till år 2000. Det kommer att finnas ett antal kommuner som inte har möjlighet att klara balanskravet medan andra kommuner har betydligt gynnsammare förutsättningar med överskott i sin ekonomi.

Vi gör nu en samlad bedömning av kommunernas förutsättningar att klara de åtaganden som blir aktuella framöver. Det är klart att kommunerna under den kommande tioårsperioden står inför oerhört stora strukturerproblem. Man måste flytta resurser inom den kommunala sektorn till följd av minskat behov inom barnomsorgen, successivt inom skolan och sedan vidare till äldreomsorgen. Problemen med denna omstrukturering inom kommunsektorn kan vi inte lösa bara genom att skjuta till nya pengar, utan det handlar om att använda de pengar som kommunerna har på ett sätt som tillgodoser de verkliga behov som finns.

Jag vill inte i dag göra något uttalande om vilket utrymme det finns för kommun- och landstingssektorn framöver. År 2000 ligger det 4 miljarder. Det ligger ytterligare 2 miljarder för 2001 och sedan skall vi bedöma resursutrymmet för 2002 och för de kommande åren.

Anf. 75 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag delar statsrådets bedömning att den regionalt spridda högre utbildning som vi nu har lyckats att få till stånd kommer att vara väldigt viktig. Jag vill påminna om att också detta ju har åstadkommits i strid mot de centralistiska krafterna i det politiska systemet.

Efter denna interpellationsdebatt drar jag slutsatsen att det finns anledning att hysa en behärskad optimism över att detta skall kunna landa något så när tillfredsställande i den här kammaren.

Till Siv Holma vill jag säga att i samband med behovet av ökade resurser måste vi konstatera att det finns en balans – precis som statsrådet erinrade om – mellan tilldelade resurser och behovet av att hålla omvandlingstrycket uppe i den kommunala verksamheten. Precis som i näringslivet och i övrig verksamhet finns det självklart förutsättningar för effektivitetsförbättringar också inom ramen för tilldelade resurser. Den balansgången måste vi ständigt vara vaksamma på så att vi inte tilldelar resurser som trycker ned behovet av omvandlingstryck.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 76 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Henrik Westman har frågat finansminister Erik Åsbrink vilka åtgärder han ämnar vidta för att förändra nuvarande utjämningsssystem så att arbetslösheten i Stockholmsområdet minskas och tillväxten inte längre hämmas.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Jag vill inledningsvis framhålla att utjämningsystemets primära syfte är att skapa likvärdiga förutsättningar för alla kommuner och landsting att bedriva sin verksamhet, och det är därmed också ett viktigt instrument för att tillförsäkra alla delar av landet att få del av den ekonomiska tillväxten. Utjämningsystemets syfte är således inte att skapa tillväxt.

Den kommunala utjämningsutredningen tillsattes hösten 1995 med uppdrag att följa upp, utvärdera och utveckla det bidrags- och utjämningsystem för kommuner och landsting som trädde i kraft den 1 januari 1996. Enligt direktiven skulle kommittén lämna förslag till förändringar för att förbättra systemets förmåga att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner respektive landsting. Uppdraget gällde i första hand systemet för kostnadsutjämning.

I kommitténs betänkande, Kostnadsutjämning för kommuner och landsting (SOU 1998:151), som överlämnades till regeringen i mitten av december behandlas även systemet för inkomstutjämning och den s.k. Pomperipossaeffekten. Vad gäller de olika lösningar som står till buds för att begränsa de negativa marginaleffekter som kan uppkomma i systemets inkomstutjämning anser kommittén att de står i konflikt antingen med målet om en långtgående utjämning eller med målet att den enskilda kommunen inte skall kunna påverka bidragets eller avgiftens storlek.

Som svar på Henrik Westmans fråga vill jag säga att utjämningsystemet inte kan lösa arbetslöshetsproblemen i landet eftersom det inte tillför den kommunala sektorn några ekonomiska resurser. För att minska arbetslösheten och förbättra tillväxten krävs andra typer av åtgärder. Vad gäller problemen i storstadsregionerna har regeringen tillsatt en storstadsdelegation med uppgift att utveckla och samordna den nationella storstadspolitiken. Samtidigt kan jag påpeka att arbetslösheten i Stockholmsregionen är låg i förhållande till andra delar av landet och att Stockholmsregionen växer snabbast i hela landet.

Kommitténs betänkande har skickats på remiss till samtliga kommuner och landsting samt ett antal myndigheter och organisationer. Regeringen avser att efter beredning lämna förslag om utjämningsystemet från år 2000 till riksdagen i samband med 1999 års ekonomiska vårproposition. Regeringen kommer vid beredningen att pröva de synpunkter som inkommer under remisstiden, men jag vill i nuläget inte gå in i en sakkussion om hur förslaget om kostnadsutjämning från år 2000 skall utformas.

Anf. 77 HENRIK WESTMAN (m):

Herr talman! Med hänsyn till föregående interpellationsdebatt, representerar jag väl de där andra politikerkrafterna.

Jag får tacka för svaret.

Jag vill redan från början deklarerat att jag tycker att det nuvarande kostnads- och inkomstutjämnningssystemet strider mot grundlagen och är ett grundskott mot den kommunala självbestämmanderätten. Det är inte helt obekant att vi moderater tycker att utjämnningen skall ske via statskatten i stället. Men det är inte det jag har framställt interpellationen om, utan det är om de konstiga tillväxthämmande s.k. Pomperipossaeffekter som finns i systemet.

Jag är lite besviken på att statsrådet inte mer konkret vill utveckla vad han menade då han offentligt för någon vecka sedan själv kallade effekterna en skönhetsfläck. Det gav åtminstone mig ett visst hopp om att man nu, när valet är över, skulle mer sakligt kunna operera bort de tillväxthämmande Pomperipossaeffekterna, men så är tydligen inte fallet.

I svaret sägs att utjämnningssystemets syfte inte är att skapa tillväxt. Ja, det må så vara, men jag skall väl ändå inte tolka det så att syftet är att hämma tillväxt? Så är det nämligen i Stockholmsområdet. Jag skall ta några exempel.

I min egen kommun Täby tjänar man 10 000 kr per person som man kan få ur produktionen och därmed således minska förvärvsfrekvensen. Ett annat exempel på en kommun som inte kan påstås vara så välmående och som har under medelskattkraft är Norrtälje. Den kommunen får plus minus noll i resultat om de sänker kostnaderna. De har således inget som helst incitament, och det kan leda till passivitet och ingen utveckling.

Vid ett seminarium i går talade man från Stockholms stad om att man uppfattade systemets Pomperipossaeffekter så att det egentligen uppmanar staden att inte längre bygga några bostäder.

Herr talman! Den här typen av system kan man inte ha, samtidigt som regeringen talar om att sysselsättningen är vår viktigaste fråga. Hela landet behöver tillväxt – javisst. Men det blir inte bättre av att man stryper Stockholmsområdet. Övriga landet tjänar inte på att tillväxten minskas i Stockholmsområdet.

Jag förstår slutligen att statsrådet ännu inte vill gå in på detaljer i ett kommande förslag, men man blir något oroad inför framtiden när man tar del av Socialdemokraternas eget regionala remissvar. Där säger de att systemet är så komplicerat att ytterst få begriper systemet och att även om några kommunstyrelseordförande förstår det gör inte de vanliga medborgarna det. Det är ett hot mot demokratin.

Man blir inte heller gladare när man läser vad professor Ernst Jonsson på IKE säger om förslaget. Han säger: ”Principen om att kompensera merkostnader, som beror på opåverkbara faktorer, har inte heller följts på ett konsekvent sätt. Av dessa skäl kan vissa kommuner bli överkompenserade och andra underkompenserade i utredningens förslag. Bland annat tenderar kommuner, som är föregångare i att skära ned och förnya verksamheten, att bli missgynnade. Kommuner, som släpar efter i besparings- och effektiviseringsarbetet, kan i stället bli belönade med ökade bidrag. Vetskapen om det kan ge upphov till negativa incitament.”

Statsrådet Lövdén! Vore det inte bättre att frysa nuvarande system och försöka få fram ett förslag som de flesta kan begripa, som kanske inte strider mot grundlagen och som befrämjar effektivitet och utveckling?

Anf. 78 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Jag vill ta upp ett par andra aspekter på intäktssidan.

Vi har i dag ett omfattande regionalpolitiskt stödsystem, och alla de här stödformerna är statligt baserade. Dessutom har vi det kommunala skatteutjämnningssystemet, men som baseras på kommunal finansiering. Jag vill ändå räkna in det i regionalpolitiken. Det framgick också av den tidigare debatten. Det handlar till stora delar om glesbygd. Det system vi har i dag är rent av storstadsfientligt.

Herr talman! En kommuns pengar – vad är det för pengar? Jo, det är kommuninvånarnas skattepengar. Därför tycker jag att vi också måste se det från individperspektivet. Varje kommuninvånare som betalar skatt i sin kommun betalar lika mycket per intjänad hundralapp – här finns ingen progressivitet. Det leder till att förlorare blir låginkomsttagarna i de bidragande kommunerna, och vinnare är höginkomsttagarna i de mottagande kommunerna. Förlorare blir alltså barnfamiljerna, de lågavlönade, oftast kvinnor som har viktiga jobb i vården och omsorgen. Förlorare blir också de gamla. De betalar skatt i de bidragande kommunerna, och de måste också allt oftare betala höjda avgifter för den kommunala servicen. Dessutom skall de bidra till att täcka andra kommuners verksamhet.

En annan aspekt som jag vill ta upp är att det nuvarande systemet är odemokratiskt. Som kommuninvånare kan vi granska och utvärdera politikernas hantering av ekonomin och servicen i hemkommunen. Om vi är missnöjda kan vi vid nästa val välja andra företrädare. Men de pengar som skickas till andra kommuner kan man inte följa. Hur mina skattepengar används när de kommer till andra kommuner redovisas inte nägonstans.

Det kommunala utjämnningssystemet har ett inbyggt demokratiskt underskott, enligt min mening. Vad är det som säger att pengarna används till rätt saker, till just de kommunala kärnverksamheterna vård, skola och omsorg? Vad är det som säger att pengarna inte i stället används till kommunala underskottsverksamheter i diverse bolag eller andra saker?

Utifrån detta vill jag ställa några frågor till statsrådet.

Håller inte statsrådet med om att det egentligen vore bättre om vi hade ett statligt system? Är det inte fel att kommunerna skall vara basen för intäkterna i ett system som huvudsakligen skall kompensera för strukturella skillnader?

Håller ministern med mig om att det till syvende och sist är de små människorna, de svaga i samhället, som kommer i kläm i det nuvarande utjämnningssystemet?

Håller ministern med om att det är odemokratiskt, genom att vi inte kan följa hur pengarna används?

Kan vi lita på att även intäktssidan kommer att få en bättre utformning i den modell som nu är utlovad till i vår och att åtminstone Pompe-ripossaeffekten elimineras?

Anf. 79 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! I den tidigare interpellationsdebatten förde jag ett principiellt resonemang som jag gärna vill anknyta till.

Varför har vi ett inkomst- och kostnadsutjämnningssystem? Jo, det är ju en följd av att vi lämnade de specialdestinerade statsbidragen och gick över till påsen med generella statsbidrag till kommunerna.

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på

interpellationer

Om alla kommuner och landsting skall ha likvärdiga förutsättningar att klara sina åtaganden, måste vi ha en kostnadsutjämning som tar hänsyn till de strukturella skillnaderna.

Kostnadsutjämningen tar ju också hänsyn till de merkostnader som finns i storstaden. Jag tycker att det är något orättvist att påstå att Stockholm är missgynnat i det avseendet. I dag får Stockholm hela 48 % av de 5 miljarder som ingår i kostnadsutjämningen inom kommunsektorn på en befolkning av 8 %.

De debattinlägg – inte så mycket här i dag men i den allmänna debatten – som skjuter in sig på att Stockholm är missgynnat tycker jag är utomordentligt missriktade. Stockholms andel sjunker enligt utredningens förslag, men trots det får Stockholm en stor andel av de 5 miljarder som finns inom kostnadsutjämningssystemet.

Så till inkomstutjämningen. Jag har i olika sammanhang, och jag gjorde det i den tidigare interpellationsdebatten, deklarerat en stark uppslutning bakom en långtgående inkomstutjämning. Den tillväxt av skatteunderlaget som sker i Stockholmsregionen eller i andra tillväxtregioner är ju inte enbart en frukt av kraften i regionen, utan det är en frukt av hela landets ansträngningar för att åstadkomma en bättre tillväxt och en bättre ekonomisk utveckling i Sverige. Detta har också Norrlandskommunerna bidragit till, om inte annat genom att fostra ungdomsgenerationen att ta kostnaden för utbildningen. Sedan har man flyttat ned till Stockholmsområdet eller andra tillväxtcentrum.

Inkomstutjämningen är också en fundamental förutsättning för att skapa likvärdighet när det gäller kommunernas och landstingens möjligheter att klara sina åtaganden.

Sedan över till Pomperipossaeffekten. Den är naturligtvis en skönhetsfläck i systemet. Om vi hade funnit någon lösning som inte innebar en sänkning av inkomstutjämningens nivå och som inte var påverkbar av den enskilda kommunen, skulle jag gärna vilja ta upp en diskussion om hur man skulle kunna eliminera denna effekt. Men en förändring som tar bort Pomperipossaeffekten får inte ske på ett sätt som minskar möjligheterna till inkomstutjämning mellan kommunerna.

Än en gång detta med att Stockholm är missgynnat. Man skall se inkomst- och kostnadsutjämningen i perspektivet av de generella statsbidragen. Vi har ökat de generella statsbidragen med 22 miljarder från 1997 fram till 2001, och Moderaterna har väl inte varit de som har varit de varmaste tillskyndarna av detta. Denna ökning ger Stockholms kommun 1 miljard kronor mer i statsbidrag! Jag tycker kanske att de moderata debattörerna i dag skall ge Socialdemokraterna och också Centerpartiet ett erkännande för att vi har medverkat till att skapa bättre förutsättningar, även i Stockholms kommun, för att klara åtagandena inom vård, omsorg och skola.

Anf. 80 HENRIK WESTMAN (m):

Herr talman! Jag talade faktiskt inte om att det var synd om Stockholm. Jag talade om Pomperipossaeffekten som jag tycker är fel. Man måste ha ett system som främjar tillväxt. Det kan ju inte vara ett självändamål att försöka stoppa de regioner som drar. Även om det kommer en hel del pengar till Stockholmsområdet får man inte glömma bort att Stockholm också genererar ganska mycket intäkter till staten i förhål-

lande till befolkningens mängden. Även om befolkningen i Stockholm utgör 20 % av landets befolkning, genererar de ungefär 30 % av skatteintäkterna. Men som sagt talade jag inte om Stockholms stad.

Detta med skattekraft kan bero på väldigt många olika saker. För att ånyo tala om min hemkommun, hade den ända fram till 1986 en skattekraft som låg under genomsnittet. Då byggde man våldsamt ut barnomsorg och äldreomsorg – alltså en kommunal åtgärd. Detta förorsakade kommunala kostnader, men det innebar också att man kunde få ut framför allt kvinnor i arbetslivet. Nu har denna kommun landets tredje högsta skattekraft och en mycket hög förvärvsfrekvens för både män och kvinnor. Man kan fundera över vad det finns för incitament för detta system. Skall man nu våldsamt öka avgifterna för barnomsorg och äldreomsorg eller försämra barnomsorg och äldreomsorg för att anpassa sig till systemet? Det kan ändå inte vara meningen.

När det gäller inkomstutjämning håller jag helt och hållet med statsrådet om att skattesatsen skall spegla den service som man bestämmer att man skall ha. Sedan kan man ha en utjämning i grunden. Men det får ju inte bli så att man tar ut kommunal skatt för att betala till någon annan. För varje 10 000 kronor som man får in i extra kommunalskatt i min hemkommun får man betala 13 000 kronor till systemet. Sådana system kan man inte ha. Jag kan inte hålla med om att inkomstutjämning är bra, för det är inte bra.

Vad man uppmanar vissa kommuner till är: Minska det antal som är i arbete och sänk era inkomster. Detta är inte bra heller för övriga landet.

Anf. 81 INGER STRÖMBOM (kd):

Herr talman! Jag noterar först och främst att jag inte fick svar på några av mina frågor, t.ex. om den lilla enskilda människan, skattebetalaren, som i vissa kommuner får dra ett väldigt tungt ekonomiskt lass. Jag fick inte heller svar på frågan om de demokratiska aspekterna i systemet, att pengarna inte går att spåra, att jag inte kan ställa någon politiker till ansvar för hur mina pengar används. Är inte detta odemokratiskt? Går det inte att ordna det på ett bättre sätt?

När det gäller Stockholm vet vi ju alla att bland alla kostnadsfaktorer saknas det en del väldigt tunga faktorer som har bäring på storstäderna. Vi har t.ex. väldigt höga kostnader för boendet. Vi vet också att det hade varit väldigt bra om t.ex. psykiatrireformens effekter, som ju lägger sig väldigt tungt på storstädernas ekonomi, hade funnits med i systemet, men det gör de inte.

Visst finns det brister, och visst finns det åtgärder som bättre hade kunnat fånga upp storstädernas situation.

Jag skulle gärna vilja ha svar på min fråga om demokrati och om den lilla skattebetalaren, för det är den enskilda skattebetalaren som i slutändan står för pengarna.

Anf. 82 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Först demokratin: Som jag sade i mitt tidigare inlägg är en grundförutsättning för detta system att alla delar av landet skall utvecklas på likartat sätt och ha samma möjligheter att klara sina åtaganden. Man skall se kostnadsutjämningen som en del i hela statsbidrags-

Prot. 1998/99:56
16 februari

*Svar på
interpellationer*

givningen till kommunsektorn, där också de generella statsbidragen ingår.

Ibland möter jag kritik för att detta är ett svåröverskådligt system, att man inte kan överblicka och tränga in i det och att det bara är ett fåtal personer i landet som har kunskaper om det. Det kanske kan vara en riktig invändning. Jag brukar kontra med att ställa frågan: Hur många var det egentligen som hade överblick över det gamla systemet med 70–75 specialdestinerade statsbidrag? Det var ju ett minst lika krångligt och svårgenomträngligt system och minst lika besvärligt för medborgarna att förstå.

Jag tycker att grunderna i inkomst- och kostnadsutjämningen är bra, sett i relation till hela statsbidragsgivningen till kommunsektorn, alltså även inklusive de generella statsbidragen. Vi resonerar ofta om bara inkomst- och kostnadsutjämningen. Men vi skall se den i relation till hela statens engagemang för att ge kommunerna och landstingen förutsättningar att utvecklas.

Så vill jag säga något till Henrik Westman om tillväxten.

Jag tror inte att det finns någon ansvarig kommunalpolitiker som gör sådana överväganden som Henrik Westman talar om i sitt inlägg och som räknar på det sätt han nämner som en följd av att det finns en Pomperipossaeffekt i systemet. Jag känner kommunalpolitiker, oavsett politisk kulör, som personer som gör allt för att främja medborgarnas situation i sina respektive kommuner. Några sådana kalkyler tror jag faktiskt inte att man gör.

Däremot är jag villig att tillstå – det gjorde jag i mitt tidigare inlägg – att det naturligtvis är en brist och en skönhetsfläck i systemet att vi har denna effekt. Skulle vi hitta en lösning som inte innebär en minskad inkomstutjämning och som inte innebär att kommunerna kan påverka detta är jag öppen för en diskussion om den.

Det är ungefär den slutsats som kommittén har kommit fram till. Kommittén kom inte fram till någon lösning som var riktigt hållbar enligt de utgångspunkter som kommittén hade att arbeta med.

Anf. 83 HENRIK WESTMAN (m):

Herr talman! Det var säkert svårt att förstå systemet innan, men just därför bör man försöka göra det enkelt så att man vinner i demokrati i den meningen att folk begriper det. Ärrade kommunalråd och kommunstyrelseordförande förstår det säkert, men medborgarna gör det som sagt var inte. T.o.m. socialdemokraterna här i området har framfört att de inte förstår. Det är en demokratisk miss.

Vi får inte glömma bort kostnadsutjämningen. Inkomstutjämningen var en politisk fråga. Vi kan fundera över hur mycket politik som låg bakom tanken att man skulle fördela pengar mellan olika kommuner. Men kostnadsutjämningen byggde på en tjänstemannautredning från början. Man försökte med olika kriterier hitta rättvisa i det systemet. Det måste vi ändå säga.

Sedan krånglade man till det. Då blir det kanske inte helt rättvist. I början kan det naturligtvis vara svårt att hitta rättvisa.

Om man ser ut i landet ser man att de som skriker högst är de som inte får tillräckligt mycket i kostnadsutjämningen.

Varje år ger Kommunförbundet ut en bok som heter *Så kostar det i din kommun*. Tittar man i den ser man i en av de första tabellerna att de kommuner som ligger framför allt norrut har dubbelt så mycket att röra sig med per invånare som kommunerna i storstadsområdena, om man räknar in statsbidrag och skatt.

Jag har ett förslag. Minska utjämningsgraden från 95 % till 80 eller ännu hellre 75 %. Då finns incitamenten fortfarande kvar.

Anf. 84 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag är inte överraskad över det förslaget. 80 % i inkomstutjämning har varit moderaternas linje bakåt i tiden. Det är en linje som vi naturligtvis inte är beredda att medverka till. Det skulle innebära att vi får en situation med en kraftigt gynnsam utveckling för den kommunala sektorn i vissa tillväxtregioner, men betydligt sämre förutsättningar i andra regioner.

Utgångspunkten för mig är att tillväxten och ökningen av skatteunderlaget, som sker ojämnt i landet i dag, skall fördelas på ett rättvist sätt över landet. Det är hela landets kraft som ligger bakom tillväxten.

Jag vill än en gång säga att jag är övertygad om att kommunpolitiker i de kommuner som kan drabbas av Pomperipossaeffekten inte gör sådana kalkyler som ibland framskymtar i debatten. Jag känner kommunalpolitiker av olika kulör, och jag känner kommunalpolitiker som människor som arbetar hårt för att skapa goda förhållanden i sina respektive kommuner.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarernas ledamöter:

Antagande av ett åtgärdsprogram för tullfrågor i gemenskapen
KOM (98) 644

Handlingsplanen för konsumentpolitiken 1999–2001 *KOM (98) 696*

Föreskrifter och villkor för strukturåtgärderna inom fiskerisektorn
KOM (98) 728

17 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1998/99:KU11 och KU20

Finansutskottets betänkanden 1998/99:FiU13–FiU16

Justitieutskottets betänkanden 1998/99:JuU6–JuU8

Lagutskottets betänkande 1998/99:LU10

Bostadsutskottets betänkanden 1998/99:BoU2 och BoU3

Prot. 1998/99:56

16 februari

Svar på

interpellationer

18 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
1998/99:45 Fristående förskoleklass

Socialutskottets betänkanden
1998/99:SoU4 Narkotikapolitik
1998/99:SoU5 Kontroll av syntetiska droger och åtgärder mot dopning

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1998/99:AU5 Vissa frågor om arbetstid

19 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 15 februari

1998/99:168 av *Göte Jonsson* (m) till justitieministern
Skydd för poliser
1998/99:169 av *Caroline Hagström* (kd) till näringsministern
Konkurrensneutralitet
1998/99:170 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern
Valutastabilitet
1998/99:171 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Åtgärder mot nikotinbruk
1998/99:172 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till socialministern
Hjälp till hemlösa

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 mars.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 februari

1998/99:358 av *Berit Jöhannesson* (v) till försvarsministern
Särskilda påfrestningar på samhället i fred
1998/99:359 av *Göte Jonsson* (m) till justitieministern
Skydd för polisen
1998/99:360 av *Anders Sjölund* (m) till näringsministern
Kvarkentrafiken Umeå–Vasa
1998/99:361 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Skolans ordningsregler

1998/99:362 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsministern
Europaväg 4 vid Markaryd
1998/99:363 av *Lennart Beijer* (v) till statsrådet Mona Sahlin
Svensk varvsindustri

Prot. 1998/99:56
16 februari

den 15 februari

1998/99:364 av *Lars Tobisson* (m) till statsministern
Sverige och EMU
1998/99:365 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till miljöministern
Riksdagsbeslut och regleringsbrev
1998/99:366 av *Rolf Gunnarsson* (m) till socialministern
Bilstödet till handikappade

Frågorna 358–362 redovisas i bilaga som fogats till detta snabbprotokoll.

Frågorna 363–366 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 mars.

21 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 15 februari

1998/99:320 av *Marie Granlund* (s) till statsrådet Leif Pagrotsky
Öresundsregionen

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 mars.

22 § Kammaren åtskildes kl. 19.34.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.31 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Svar på interpellation 1998/99:119 om kultur i glesbygd.....	2
Anf. 1 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	2
Anf. 2 BIRGITTA SELLÉN (c).....	3
Anf. 3 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	4
Anf. 4 BIRGITTA SELLÉN (c).....	5
Anf. 5 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	5
Anf. 6 BIRGITTA SELLÉN (c).....	6
Anf. 7 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	6
4 § Svar på interpellation 1998/99:125 om sjuklöneperioden och de mindre företagen.....	6
Anf. 8 Statsrådet MONA SAHLIN (s).....	6
Anf. 9 MARIE ENGSTRÖM (v)	7
Anf. 10 KARIN FALKMER (m)	8
Anf. 11 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	8
Anf. 12 MARIE ENGSTRÖM (v)	9
Anf. 13 KARIN FALKMER (m)	9
Anf. 14 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	10
Anf. 15 MARIE ENGSTRÖM (v)	10
5 § Svar på interpellation 1998/99:138 om turism i hela landet	11
Anf. 16 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	11
Anf. 17 MARIANNE ANDERSSON (c).....	12
Anf. 18 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	13
Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c).....	14
Anf. 20 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	15
Anf. 21 MARIANNE ANDERSSON (c).....	15
6 § Svar på interpellation 1998/99:139 om kvinnors företagande.....	15
Anf. 22 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	15
Anf. 23 BIRGITTA CARLSSON (c).....	17
Anf. 24 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	18
Anf. 25 BIRGITTA CARLSSON (c).....	19
7 § Svar på interpellation 1998/99:106 om reformerat trygghetssystem.....	20
Anf. 26 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	20
Anf. 27 MARIE ENGSTRÖM (v)	21
Anf. 28 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	22
Anf. 29 MARIE ENGSTRÖM (v)	23
Anf. 30 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	24
Anf. 31 MARIE ENGSTRÖM (v)	25
Anf. 32 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	25
8 § Svar på interpellation 1998/99:123 om de låga födelsetalen	26
Anf. 33 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	26
Anf. 34 TUVE SKÅNBERG (kd).....	27

Anf. 35 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	28
Anf. 36 TUVE SKÅNBERG (kd)	29
Anf. 37 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	29
Anf. 38 TUVE SKÅNBERG (kd)	30
Anf. 39 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	31
9 § Svar på interpellation 1998/99:122 om forskningsresurser vid mindre och medelstora högskolor	31
Anf. 40 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	31
Anf. 41 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	32
Anf. 42 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	32
Anf. 43 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	33
Anf. 44 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
Anf. 45 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	35
Anf. 46 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	36
10 § Svar på interpellation 1998/99:134 om utbildningsnivån i glesbygden.....	36
Anf. 47 TALMANNEN.....	36
Anf. 48 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	37
Anf. 49 ANDERS SJÖLUND (m)	38
Anf. 50 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	39
Anf. 51 ANDERS SJÖLUND (m)	40
Anf. 52 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	40
Ajournering.....	41
Återupptagna förhandlingar	41
11 § Svar på interpellation 1998/99:124 om barntandvården.....	41
Anf. 53 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	41
Anf. 54 LENNART KOLLMATS (fp).....	42
Anf. 55 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	43
Anf. 56 LENNART KOLLMATS (fp).....	44
12 § Svar på interpellation 1998/99:131 om hälso- och sjukvården i hela landet	44
Anf. 57 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	44
Anf. 58 KENNETH JOHANSSON (c)	46
Anf. 59 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	46
Anf. 60 KENNETH JOHANSSON (c)	47
13 § Svar på interpellation 1998/99:96 om åtgärder för att förbättra inommiljön	48
Anf. 61 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	48
Anf. 62 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	49
Anf. 63 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	50
Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	50
Anf. 65 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	51
Anf. 66 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	52
Anf. 67 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	52
14 § Svar på interpellation 1998/99:117 om kommunal skatteutjämning.....	53
Anf. 68 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	53
Anf. 69 ROLF KENNERYD (c)	54

Anf. 70	SIV HOLMA (v)	55
Anf. 71	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	55
Anf. 72	ROLF KENNERYD (c)	56
Anf. 73	SIV HOLMA (v)	57
Anf. 74	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	57
Anf. 75	ROLF KENNERYD (c)	58
15 §	Svar på interpellation 1998/99:146 om det kommunala skatteutjämningsystemet	59
Anf. 76	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	59
Anf. 77	HENRIK WESTMAN (m)	59
Anf. 78	INGER STRÖMBOM (kd)	61
Anf. 79	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	61
Anf. 80	HENRIK WESTMAN (m)	62
Anf. 81	INGER STRÖMBOM (kd)	63
Anf. 82	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	63
Anf. 83	HENRIK WESTMAN (m)	64
Anf. 84	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	65
16 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	65
17 §	Förnyad bordläggning	65
18 §	Bordläggning	66
19 §	Anmälan om interpellationer	66
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	66
21 §	Anmälan om skriftligt svar på fråga	67
22 §	Kammaren åtskildes kl. 19.34.	67

